

GLASILO SLOVENSКИH ORLOV.

ŠTEV. 9 in 10.

OKTOBER 1914.

LETNIK VII.

GROB SE ZA GROBOM VRSTI...

LEOPOLD TURŠIČ.

»Grob se za grobom vrsti, visoka pokriva ga trava,« poje pesnik v eni svojih žalostink. Ne, niti prvega groba ni še prerasla trava, že se je odprla zemlja drugič in zahtevala novo žrtev: Za Francem Ferdinandom — Pij X., papež-svetnik! Oba v enem letu, hitro drug za drugim, oba z velikimi stremljenji v svojih srcih sta morala prezgodaj v hladni grob...

Franc Ferdinandov program se je popolnoma kril s programom pokojnega sv. očeta. Velika Avstrija, močna in edina, in, kar je glavno, katoliška Avstrija, to je bil ideal, za katerega je živel in deloval vse svoje življenje Franc Ferdinand; »omnia restaurare in Christo — vse prenoviti v Kristusu!« je bilo vodilno geslo, ki si ga je izbral Pij X. ob nastopu svoje najvišje službe. Kako dosledno se je Pij X. ravnal po tem geslu, pričajo premnoge okrožnice in dekreti, ki jih je pošiljal katoliškemu svetu. Iz vseh odseva in žari »ignis ardens — goreči ogenj«, kakor se je po vsej pravici imenoval pokojni sv. oče, in ta ogenj nam sveti skozi temo življenjskih zablod do visokih vzorov katoliške vere. Kot najizdatnejše sredstvo za prenovitev v Kristusu je smatral pogosto prejemanje sv. obhajila, od tod tudi njegovi obhajilni dekreti. Pri Njem, ki je vir življenja in svetosti, moč slabotnih, vir vse tolažbe, vez ljubezni in miru, naj išče vpehano člove-

štvo pomoči in zdravila! Zato je Pij X. odprl vsemu krščanstvu tabernakljeva vrata na stežaj in dal tako Cerkvi novega ognja, novega življenja; tisoči in milijoni so se odzvali njegovemu vabilu in Bog sam ve, koliko jih je bilo otetih gotove pogube.

Kako živo se je zanimal Pij X. tudi za preporod katoliške mladine potom telovadnih organizacij, nam pričajo mnogi javni nastopi telovadcev s celega sveta v Vatikanu, ki so se vselej vršili ob njegovi navzočnosti. Dne 28. septembra 1908 je ob zaključku telovadnih slavnosti nagovoril zbrane mladeniče sledeče: »Zahvaljujem mladeniče na njihovem telovadnem nastopu ter želim, da bi se njihova zveza razširila tako, kakor je razširjena katoliška cerkev, da bodo vsi enega duha, enega srca in enega dela. Zahvaljujem ustanovitelje in učitelje in vse, ki se trudijo za vzgojo in izobrazbo tolikih mladeničev... Z vami vred se veselimo vaše svečane priredbe ne samo radi vaše telesne urnosti, ampak tudi zaradi žive vere, ki vas oduševlja; občudujem vas in vas blagoslavljam; blagoslavljam vse vaše telovadske priredbe, vaše vaje, ... da bi doseglo vaše delo tisti cilj, ki ste si ga postavili. Hvalim in blagoslavljam to delo, kajti obenem, ko vadi vaše telo, povzdiguje tudi vašega duha in preganja brezdjelje, ki je oče vseh pregreh in ker so vaše bratovske tekme obenem

vaje kreposti . . .¹ Tudi slovenska Zveza Orlov pokojnemu sv. očetu ni bila neznana. Leta 1908. se mu je ob njegovem mašniškem jubileju poklonila po prevzv. ljubljanskem knezoškofu in praznovala ta jubilej s tem, da so na praznik Brezmadežne 8. decembra vsi telovadni odseki korporativno pristopili k mizi Gospodovi in darovali zanj sv. obhajilo. Za ta čin globoke udanosti je prejela Zveza od sv. očeta apostolski blagoslov.²

Pija X. ni več. Omahnila je roka, ki je tolikrat blagoslavljal vseh naprave, ki vodijo do prenovitve v Kristusu, utihnil je glas, ki je tako milo vabil k viru življenja zapuščene množice. Pija ni več, a duh njegov živi in mora živeti zlasti med vami, bratje! »Goreči ogenj« njegov naj razžarja tudi vaša srca za vse dobro; »goreči ogenj« naj vam kaže pot do mize Gospodove, posebno zdaj v tem hudem in žalostnem času! Ne pozabite, da je Bog gospod vojnih trum!

Saj res! Kako je z vami v tej točki? Ali ste se po odsekih že kaj vzdramili in kaj pogostneje pristopate k sv. ob-

¹ Gl. »Mladost« 1908, št. 14, str. 115.

² Gl. »Mladost« 1909, št. 1, str. 1.

hajilu? Ne dajte se siliti od svojih duhovnih voditeljev; sili naj vas resnost časa in skrb za brate in prijatelje, ki so na bojnem polju! Po nekaterih krajih je prejemanje sv. zakramentov silno poskočilo; ljudstvo trumoma vre pred tabernakelj in k angeljski mizi, ali naj samo naši fantje ostanejo mrzli? Nasprotno; drugim se morajo postaviti na čelo in jim kazati pot, ki vodi k viru vse tolažbe. — Tako bode najboljši izvrševali oporoko Pija X., če se sami prenovite v Kristusu ob pogostnem prejemanju presv. Evhari-stije.

Še to-le, bratje! Grob se za grobom vrsti tudi na bojnem polju. Veliko vaših bratov in prijateljev je že pretilo kri za blagor očetnjave, in ti vsi vam iz daljnega groba kličejo: Skrbite za svojo organizacijo! Fantje, kar vas je še po odsekih, držite skup, delajte! Ne pustite, da bi organizacija zamrla!

Res! Če bi nam imela vojska vse ugrabiti, našega duha, naših fantov nam ne sme ugrabiti! Voditelji, skrbite za naraščaj, ki je naša rezerva! Tej rezervi posvetite vse svoje moči, ž njo izpopolnite vse vrzeli naše orlovske armade. Vzgapajte junake duha za poznejši čas!

STRELCI IN SOKOLI NA POLJSKEM. IVAN PODLESNIK.

V vojski med Avstrijo, Nemčijo in Rusijo igra veliko vlogo vprašanje Poljakov. Dne 3. januarja 1795. leta je bila podpisana pogodba, glasom katere se je kraljestvo Poljsko razdelilo med Rusijo, Nemčijo in Avstrijo. S tem je bila zapečaten usoda poljskega naroda. Sedanja svetovna vojska pa trga te pečate in poljski narod vstaja proti svojemu največjemu zatiralcu, proti Rusiji. Iz zgodovine je znano, da je ravno Rusija povzročila razdelitev poljskega kraljestva. Ruska carica Katarina II. je spravila na poljski prestol svojega ljubljence Stanislava, ki ni bil kos kraljevski svoji nalogi. Ona ga je pa tudi uničila in z njim zatrla svobodo poljskega naroda ter narekovala, kako se ima poljska kraljevina deliti. Ako bi se Rusija tedaj ne bila bala Nemčije in Avstrije, bi brezdvomno najraje sama

si prilastila celo poljsko kraljevino. Ker pa so bile razmere take, da je Rusija morala imeti ozir na Nemce in Avstrijce, je morala del poljskega kraljestva pripoznati tudi tema dvema državama.

Po številu prebivalstva je poljski narod razdeljen tako, da prebiva sedaj na Ruskem 10,400.000, na Pruskem 3 milijone 800.000 in v Avstriji 3 milijone 774.000 Poljakov. Iz tega je razvidno, da jih pripada največ Rusiji, ki je po razdelitvi poljskega kraljestva dobila tudi največ ozemlja. Ozemlje na Ruskem, kjer prebivajo Poljaki v ogromni večini, se imenuje Ruska Poljska, ali od leta 1815. Poljsko kraljestvo. Tega leta se je namreč pri dunajskem kongresu določila meja temu ozemlju in ruskemu carju dal naslov poljskega kralja. Uradni naslov ruskega carja se

Papež Benedikt XV. — Sredi vojnega viharja je zasedel Petrov prestol kot kralj miru nadškof in kardinal v Bologni Giacomo (Jakob) della Chiesa in si nadel ime Benedikt XV. Novemu poglavarju sv. Cerkve so tudi slo-

venski Orli najudaneje klanjamo ter se z vsem srcem pridružujemo katoliškim množicam, ki ga pozdravljajo: Blagoslovljen, ki prihajaš v imenu Gospodovem!

glasi: car vseh Rusov, kralj Poljske in veliki vojvoda Finske. (Finsko so ugrabili Rusi Švedom.)

To Poljsko kraljestvo ima 127 tisoč km² in 12 in pol milijona prebivalcev, med katerimi sta dve tretjini Poljakov.

V Nemčiji žive Poljaki na Poznanjskem in v Šleziji. Tudi pruska vlada je Poljake do zadnjih let zelo zatirala. Proti Poljakom je bil v pruskem državnem zboru sprejet takoimenovani »razlastitveni zakon«, ki omogočuje pruski državi, da sme nakupovati posestva Poljakov in naseljevati na kupljenih posestvih Pruse. Navzlic temu stoje Poljaki v Nemčiji gospodarsko zelo trdno.

V Avstriji so naseljeni Poljaki v Galiciji, kjer se drže gospodarsko kakor tudi kulturno zelo trdno. V avstrijskem državnem zboru je klub poljskih poslancev zelo močan in vpliven.

Kakor smo zdaj omenili, je Rusija pod carico Katarino II. največ zakrivila, da se je poljsko kraljestvo razdelilo in narod izgubil svojo samostojnost. Njih kralj Stanislav je bil slabič, omikano prebivalstvo Poljske pa se je tisti čas naslanjalo zelo močno na Francoze, ki so imeli doma revolucijo in bili strah vsem evropskim dvorom tedanjega časa. Od Rusije že pred zadnjo razdelitvijo kraljestva zatirani narod si je želel svobode, ni pa znal najti vedno prave poti.

Dne 3. maja leta 1791. je poljski državni zbor premenil ustavo poljskega kraljestva. V tej premembi je bila važna določitev, da naj zasede po smrti kralja Stanislava poljski prestol tedanji saksonski dedni knez, ki pa je ponudbo odklonil. Dalje je zagotovila nova ustava več svoboščin kmetom in deloma omejila moč plemstva. Te in še druge ustavne določbe pa niso bile po volji ruski carici Katarini. Ona ni hotela pripoznati ustavne premembe in začel se je boj proti Poljakom. Tudi nekateri poljski plemiči niso bili zadovoljni s premembami in so se zato naslonili na Rusijo. Med njimi sta bila zlasti plemiča Fëliks Potocki in Rzewuski.

Rusija je bila v tem času zapletena v boj v Pruski. Dne 9. januarja 1792. pa je bil med Rusijo in Prusijo sklenjen mir in carica Katarina je imela proste roke. Dne 30. aprila so že marširali ru-

ski vojaki na Poljsko. Poljaki so bili slabo pripravljani. Vsega skupaj so imeli samo 45.000 vojakov. Rusija jim je postavila nasproti 100.000 mož pod vodstvom Suworova. Poleg tega je pa znala Rusija pridobiti srca za se tudi nezadovoljne poljske plemiče, ki so se zbrali v Pargoricah in začeli delati proti dne 3. maja leta 1791. prenarejeni ustavi. Poljaki so imeli med svojimi vojaki izvrstno moč, K o s c i u s z k a. Navzlic hrabrosti armade niso mogli proti toliki premoči sovražnikovi ničesar opraviti. Rusi so 4. julija zavzeli Dubno, 7. julija Vladimir in 11. julija so že marširali v Vilno. Kmalu potem so bili v Grodnem in se pripravljali proti Varšavi, kjer je bival kralj Stanislav. Poljska armada je bila na robu propada. Manjkalo ji je smodnika in živeža. V glavnem taboru so se začeli pojavljati glasovi za pogajanja z Rusi.

Ali brezupen boj za Varšavo ali pa udaja Rusom!

Odločitev je bila v rokah kralja Stanislava.

Kaj stori Stanislav?

Šlo se je za ustavo z dne 3. maja leta 1791., katere Rusija ni hotela pripoznati in zato pričela boj proti Poljakom. Ko je bila ustava v državnem zboru sprejeta, je zaklical kralj Stanislav: »Kralj z ljudstvom in ljudstvo s kraljem! Tako bom klical do smrti.«¹ Ko pa je bilo treba to pokazati v dejanju, se je kralj Stanislav vzhitel in napisal pismo ruski carici, katero v sledečem dobesedno navedemo, ker je značilno zanj in tedanje razmere. Pismo se glasi:

Gospa sestra!² Ne na široko in ne s postranskimi stvarmi, ker to ne odgovarja mojemu značaju in ne položaju, v katerem se nahajam, Vam hočem pisati in se Vam prosto odkriti. Saj veste, kdo piše! Berite torej moje vrste z dobrohotnostjo in brez predsodkov! Spomnite se tega, kar sem Vam izročil svoječasno pismeno na galeriji v Narjavi. Ako moja prizadevanja tedaj niso dosegla uspehov, ve Vaše

¹ Zgodovinski podatki iz knjige: Weltgeschichte. Prof. dr. Joh. Bapt. v. Weiss. 19. zvezek.

² Ni bila njegova sestra. Ampak med kralji in cesarji je bilo v navadi, da so se tako nazivali.

Veličanstvo dobro, da to ni moja krivda. Vsako razmotrivanje o tem, kar je skrito, bi bilo odveč in ne bi nič pomagalo.

Vi hočete imeti poljski vpliv in pravico, da bi smele Vaše čete, kadar bi se z Evropo ali Turčijo vojskovala, brez težav korakati skozi Poljsko.¹ Mi pa hočemo odstraniti vedne prekucije, ki povzročajo, da naši sosede nastopajo proti nam in da se moramo proti njim oboroževati. Poleg tega potrebujemo boljšo vlado kot je bila dosedaj. Sedaj je ugoden trenotek, da to dvoje združimo. Dajte nam za mojega naslednika Vašega vnuka, Velikega kneza Konstantina!² Večna zveza naj druží obe državi kakor tudi kupčijska pogodba, ki naj bo za oba dela koristna. Nikdar še niso bile razmere ugodnejše za izpeljavo tega načrta kot sedaj. Vaše Veličanstvo sicer ne potrebuje nobenega sveta, ker samo lahko najde ugoden načrt, vendar Vas nujno prosim, da me uslišite in upoštevate moj položaj. Državni zbor mi dovoljuje, da sklenemo premirje, ne pa končnega miru. Prosim Vas, rotim Vas, da nam čimprej dovolite premirje. Za vse drugo Vam jamčim, ako mi daste časa in sredstev. Tukaj se mišljenje tako preminja, da se bo gotovo našlo za to, kar Vam predlagam, več navdušenja kot ga je bilo za to, kar je sklenil prejšnji državni zbor.³ Ne smem Vam pa prikrivati, da ne bo v moji moči speljati tega, kar tako želim, ako bode izkušali Vaše namene z vso strogostjo izpeljati. Jaz vem dobro, da Vi seveda mislite, da bode moč, ki jo imate, zadoštovala, da izpeljete vse, kar nameravate. Tega ne morem verjeti, ker Vaše srce, katero poznati si laskam, bode raje ubralo pot preko skrajne strogosti v milost, ki bo povečala Vašo slavo in zadovoljila mojim željam. Še enkrat: ne zavržite moje nujne prošnje; rotim Vas. Dovolite nam čimprej premirje in

¹ To je zelo važno, kar znači, kaj je Rusija že takrat zasledovala in z delitvijo Poljske tudi dosegla.

² V premembi ustave so pa Poljaki ponudili nasledstvo saksonskemu knezu.

³ S tem je mislil na premembo ustave, ki jo je sklenil državni zbor.

še enkrat Vas zagotovim, da bo naš narod sprejel vse, kar Vam predlagam, ako bode dovolili sredstev za to.

Oprostite, blagorodna gospa, ako je moje pismo brez vsake umetnosti. Upam, da Vas moja odkritosrčnost ne bo razžalila, ako bode tudi moje načrte zavrgli, kar bo v mojo nesrečo.

Na svetu si nič bolj ne želim, nego da bi se mogel vedno imenovati Vašega veličanstva dobri brat, prijatelj in sosed

Stanislav Avgust, kralj.

Varšava, dne 22. junija 1792.

Ponižnosti, strahopetnosti in nemožatosti veliko! A vse ni nič pomagalo. Carica je odgovorila.

Odklonila je vse ponudbe kralja Stanislava in zahtevala brezpogojno izvršitev svojih zahtev.

»Le s hitro izvršitvijo tega mi bode zopet omogočili, da se bom mogla imenovati Vašega Veličanstva, mojega gospoda brata, dobra sestra, prijateljica in soseda Katarina«.

Tako hladno ponosno je odgovorila carica.

Kralj Stanislav, namesto da bi bil močan kot hrast, se je upognil kot vrba v viharju volji carice Katarine. Mesto da bi kot junak stopil na čelo svojemu ljudstvu ter zmagal ali častno padel, je raje prelomil dano besedo. Zmagala je tudi njega carica. Tista carica, ki ga je dvignila na poljski prestol, ker je bil v mladih svojih letih njen ljubimec.

Tako se je maščeval kraljev greh nad njim samim; žal, da je segalo to maščevanje tudi nad vse poljsko ljudstvo!

In začel se je padec za padcem.

Poljski državni zbor, od Rusov in Prusov prisiljen, je dne 23. novembra 1793 v Grodnem preklical ustavo z dne 3. maja 1731. Poljska je izgubila tudi več kot polovico svoje zemlje. 4157 kvadratnih milj s tremi milijoni ljudi je dobila Rusija, 1061 s tremi in pol milijoni ljudi je dobila Prusija, Poljski je ostalo še 4000 kvadratnih milj s tremi milijoni ljudi.

Toda to še ni bilo konec!

Med Poljaki je začelo znova vreti. Ljudstvo ni moglo pozabiti ustave z dne 5. maja 1791. Kralj Stanislav sam je slutil, da bo prišlo še kaj hujega. Dejal je ob neki priliki: »Ali mislite, da

smo že na koncu naše nesreče? ... Gledam v bodočnost in vidim še hujše dogodke kakor smo jih že doživeli. Toda kaj hočemo? Moramo se udati in grenki kelih, ki nam je namenjen, izpiti do dna.«

Strašen slabič ta kralj!

Med tem pa je vrelo med ljudstvom dalje. Up naroda je bil junak in ljubljenev vseh — K o s c i u s z k o. O njem pravi zgodovina, da so ga vojaki oboževali, dobromisleči spoštovali, cel narod ga je ljubil.

Francoska revolucija, ki je v tem času divjala v Franciji, je združila tesneje vladajoče kroge v Rusiji, Prusiji in Avstriji. Usodna zmeta Poljakov pa je bila v tem, da so pričakovali od Francije pomoči in da so gledali francoske grozovitosti z vidika hrepenenja po svobodi. To je deloma opravičljivo v tem, da so bili sami zatirani in hrepeneli po svobodi. Imeli so skrivna društva, pripravljali armado in naslednjega leta t. j. 1794. je tresnilo na dan.

Bila je to krvava pomlad.

V vseh mestih so se pojavili upori proti Rusom in Prusom. Velikonočni prazniki v Varšavi so bili rdeči ruske krvi. Na čelu armade je stal Kosciuszko in od vseh strani so se zbirale krog njega prostovoljne čete. Varšavo so oblegali Rusi in Prusi brezvspešno od 13. julija do 16. septembra.

To je bilo carici Katarini preveč. Z generalom Suworovom na čelu je odposlala vojaštvo, ki je stalo na turški meji, proti Varšavi.

Dne 9. oktobra je prišlo pri mestecu Maciejowice do odločilne bitke, v kateri je bil vodja poljske vojske Kosciuszko ranjen in ujet od Rusov.

Dne 4. novembra je padlo mesto Praga.

Dne 8. novembra so že korakali Rusi v Varšavo, v kateri je bil kralj Stanislav, ves obupan slabič kot vedno, a še vedno zaupajoč na velikodušnost carice Katarine.

Kakšna je bila nesrečna Poljska v tem času, je najbolj razvidno iz pisma, ki ga je pisal iz Varšave kralj Stanislav carici Katarini:

»Usoda Poljske je v Vaših rokah, Vaša modrost in moč bo odločila. Kakršnokoli usodo bode te meni določili, dolžnosti napram ljudstvu ne morem

pozabiti.¹⁾ Zato prosim Vaše Veličanstvo za velikodušnost napram ljudstvu. Poljska vojska je uničena, poljsko ljudstvo še živi. Toda tudi pogin ljudstva je pred durmi, ako mu ne priskoči Vaša velikodušnost na pomoč. Vsled vojske so zastala dela na polju, živino je pobrala vojska; kmetje, katerih žitnice so prazne, hiše požgane, so bežali čez mejo. Isto so storili mnogi veleposestniki. Poljska je podobna puščavi, lakota je neodvrgljiva, posebno če bodo tudi drugi naši sosedge nadaljevali z odpeljavanjem ljudi in živine...«

Torej ob robu prepada.

Carica je sicer obljubila pomoč ljudstvu, ni pa hotela o poljskem kralju ničesar več vedeti in je zahtevala, da gre iz Varšave v Grodno. Kralj je ubogal, dobil je letne plače 200.000 zlatnikov in se 26. novembra 1795., na obletnico svojega kronanja, odpovedal kraljevi kroni.

Umril je Stanislav, zadnji poljski kralj, dne 12. februarja 1798. v Petrogradu. Sin Carice Katarine, car Pavel, ga je dal pokopati s kraljevskimi častmi, čeprav ni bil več kralj.

Poljska je bila 3. januarja 1795. razdeljena med Rusijo, Prusijo in Avstrijo.

Pozneje, zlasti l. 1830. je izkušala stara Poljska zopet vstati in se osvoboditi, toda poizkusi so ostali brezvspešni.

Delitev Poljske l. 1795. je Evropa mirno sprejela. Poljaki so bili osamljeni, nihče se ni zmenil zanje. Vsa Evropa je stala pod vplivom velikih preobratov, ki so se tisti čas godili v Franciji. Toda tudi Francija je pozabila na Poljake, dasi ji je prej obetala pomoč.

Od teh let naprej je bila njena zgodovina pisana z žalostjo.

Rusija in Prusija sta Poljake zatirale. Že omenjeni razlastitveni zakon v Prusiji, sklenjen proti Poljakom, je ravno tako krivičen, kot so bile krivične mnogoštevilne ruske odredbe proti njim.

Prišla je letošnja vojska. Poljska se je vzbudila. Vstalo je poljsko ljudstvo in pogledalo proti Rusiji.

— Ti, matuška Rusija, si največ

¹⁾ Pozabil jo je že davno, ker ni bil kot kralj na svojem mestu.

kriva našega gorja. Proti tebi za našo svobodo!

Vstala je poljska mladina.

Duh slavnih poljskih junakov jo vodi. Poljski strelci in Sokoli so se

zbrali v legije, korakajo proti Rusom za svobodo domovine.

Bog daj, da bi bil njih pohod zmago-slaven!

(Dalje).

TELOVADBA, VZGOJA IN ZNAČAJ.

IVO PIRC.

Izkušnja je že nešteto krat potrdila, da sta telo in duša človekova v najožji medsebojni zvezi. Če se hočeta razvijati v pravi smeri, sta navezana drug na drugega. Že iz tega sledi, da telovadba ni brez pomena za naravni razvoj človeškega duha. Če več ne, vsaj indirektni vpliv na dušo ji mora priznati tudi njen najhujši nasprotnik; pravi vzgojitelji pa jo visoko cenijo, ker nasprotuje pogubnemu sanjarenju, ki vodi navadno v greh in varuje pred mnogimi duševnimi zablodami.

Če hočemo govoriti o telovadbi in njenem pomenu za vzgojo, ozreti se moramo daleč nazaj, tja nazaj v staro Grčijo, kjer je živel pred več kakor dvatisoč leti narod, ki je ustvaril na podlagi harmoničnega razvoja med duhom in telesom še dandanes tako zelo občudovano kulturo. Zgodovinska sporočila in izkopane umetnine nam govore, kako izvenrednega pomena je bila gojitev telesa pri starih Grkih. Nedvomno je velik umetniški užitek, opazovali krasne postave grškega kiparstva. Da pa so mogli grški umetniki ustvariti take umetnine, je bilo edino mogoče, ker so imeli priložnost, motriti lepoto človeškega telesa pri igrah in tekmah. Tam so se nudile njihovem proučevanju najizrazitejše telesne oblike tekmovalcev, ki so s preišljenimi in sistematično gojenimi telesnimi vajami izobrazili posamezne ude v harmonično celoto. Največja grška modroslavca in vzgojitelja, Platon in Aristotel, sta se odločno zavzemala za telesno izobrazbo pri vzgoji. Platon je zahteval enakomerno izobrazbo telesa in duha: »Vaditi se ne sme niti duše brez telesa, niti telesa brez duše, duša in telo sta eno.« Prav tako je tudi Aristotel visoko cenil veliko vzgojno vrednost gimnastike, telovadbe.

Nikdar pozneje niso imele telesne vaje tolikega ugleda, kakor takrat, ko je bila grška kultura na najvišji stop-

nji. Šele koncem 18. in začetkom 19. stoletja so se zopet oglasili možje, ki so spoznali, da je telesna izobrazba vpliven faktor pri vzgoji. Z besedo in črko so opozarjali na potrebo telesnih vaj in so jih tudi energično razširjali. Imena Rousseau, Pestalozzi, Fichte zaslužijo v tem oziru vednega spomina. Danes želimo tudi že od države in občine, da izvede principe in zahteve po pravi in temeljiti izobrazbi ljudstva. Človek mora biti duševno in telesno tako utrjen, da bo mogel kljubovati vsem viharjem, ki ga utegnejo zalotiti v življenju.

Moderne šolske reforme nam ravno tako pričajo, da so telesne vaje za mladino dobro vzgojno sredstvo. Gimnazije so bile v tem oziru najbolj zanemarjene. Šele nekaj let sem je telovadba obvezni predmet. Šolniki so spoznali, da športne prireditve med mladino dobro pomagajo v boju zoper »šundliteraturo«. Škodljivo navdušenje mladine za razna pustolovstva in drzne čine se izpremeni po medsebojnem telesnem tekmovanju v koristno in zdravo častihlepje po prvenstvu in če smo mladini vzbudili željo po moči in izurjenosti, bodo tudi zablode, ki mučijo danes v mnogovrstnih oblikah marsikatero mlado življenje, kolikor mogoče redkejše.

Kako često pa se greši posebno v šolah vsled nepoznavanja vrednosti telesnih vaj! Duševno slabim otrokom se pomaga s takozvanimi »posebnimi urami«, telesno slabji otroci pa dobe dovoljenje, da smejo izostajati od telovadbe, ki je skrčena na borni dve tedenski urici. In kar je najbolj čudno: dobe se celo zdravniki »starega kova«, ki dajejo »izpričevala« v zasmeh življenjskim in znanstvenim izkušnjam. To se posebno dogaja pri otrocih od 8. do 14. leta, takrat, ko otrok najbolj raste. Brez vsakega dvoma so telesne vaje zlasti v tej dobi največjega vzgojnega in n' ravnega pomena. V letih teles-

nega razvijanja moramo nuditi gojitvi telesa posebno pazljivost.

Človek stremi za tem, da duh vlada nad telesom, gleda na to, da bi telo zaslužnjil svojemu duhu. Zato je velike važnosti, da spoznamo, kako vpliva telovadba na duha tudi direktno, neposredno.

Telovadba ni samo telesno, mehanično delo, kakor n. pr. kako rokodelstvo, nima zunanjih namenov, n. pr. zasluzka, ampak se rodi iz premislekov in sklepov, ki ne poznajo nikake samopašnosti. Pri telovadbi se ne vadi telo samo, ampak duh vadi telo, uporabljajoč vse moči, ki mu jih daje telo na razpolago, in poizkuša s temi močmi kar najpopolnejše izvesti često tako naporene vaje. Kajti vse, tudi najpopolnejše vaje bi bile v telovadbi brez pomena, če bi jih vadili le vsled časti ali zdravja, ne pa vsled kreposti volje.

Razen volje pa je treba pri telovadbi še drugih duševnih zmožnosti. Tako rabimo n. pr. poostrene pazljivosti, hitrega spoznanja primernega trenutka, obvladanja posameznih udov in ravnotežja telesa. Telo je torej le tvarina, ki naj duh ž njo razpolaga svobodno, je instrument, po čegar strunah udarja duh in jih spaja v različne akorde. Če je torej telovadba zmožna, da ustvarja pogum, zavednost, odločnost, pričujočnost duha, ima očitvidno neposreden vpliv na duševno življenje in izobrazbo. Še več! Pomaga mnogo do najvišje izobrazbe duha, do izobrazbe, ki ji pravimo z n a č a j. Kdaj pa je mladenič značajan? V odgovor na to se lahko napišejo cele razprave, a v splošnem nam velja za močnejšega že oni, ki se zvesto drži načel, ki jih je spoznal za prave in resnične in izpolnjuje dolžnosti, ki so v zvezi ž njimi. Predpogoj za dober značaj pa je krepost volje in to dosežemo le z nepretrgano vajo. Splošno se opaža med nami dejstvo, da bi bili lahko npravno veliko boljši, kakor smo, a nam manjka kreposti volje, da bi izpolnjevali svoje dolžnosti strogo natančno in brezpogojno. In ravno tukaj se pokaže vpliv telovadbe. Telovadba izpremeni omahljivca v mladeniča trdne volje. Njegova beseda velja kakor pribita, ni mu treba dajati »častne« be-

sede, ki je v vsakdanjem življenju na prodaj za prazen nič. Kdor zahteva od njega »častne« besede, ga razžali, ker častna beseda je le orožje v rokah slabotnežev. In kaj ne, kako lahko slabotnežu izpodleti na strmi lestvici življenja, dočim se telovadec, mladenič krepke volje trdno oprijemlje klinov in tudi, če mu izpodrsne — obvisi za hip in gre zopet dalje.

Volja je naravna moč, ki z vajo čudovito hitro raste. Tega nas uči življenje velikih mož. S kakšnimi telesnimi čini se vadi volja, tu ne pride v poštev. Naj si bo telovadba ali kako drugo prostovoljno delo, vsako uri voljo in krepi njeno moč. Tako si zbiramo zalogo, iz katere lahko zajemamo, kadar moramo izpolniti težje, zlasti npravne dolžnosti. Brez izvežbane in utrjene volje, brez pokorščine telesa do duha, nam nimogoče izpolniti niti zahtev telovadbe, kaj še celo npravnih in verskih dolžnosti, ki nam jih nalaga življenje. Tudi pri telovadbi je duh človekov zapovednik, ki nam predpisuje izvesti vajo; telo se često temu celo upira. Duh prisili telo k pokorščini, pa naj mora premagati še tolike zapreke. Ne bo-li mogel telovadec, čegar telesu zapoveduje duh, porabiti svojih moči, pridobljenih v letovadnici, tudi v življenju in postati na ta način popolnejši značaj? Kar je pridobil s telovadbo na moči svojega telesa in na obvladanju samega sebe, to mu bo gotovo prav prišlo tudi v boju za ideale.

V življenju tudi opažamo, da mnogim ne manjka ravno toliko moči, kakor ročnosti in sposobnosti, da bi o pravem času porabili svoje moči. Sami nad seboj tožijo, da jih ovira neodločnost in neprisotnost duha, da bi mogli dobro storiti o pravem času. Jasno je, da brez odločnosti in prisotnosti duha ne more biti govora o dobrem značaju. Te sposobnosti si na kaj lahek način pridobimo pri telovadbi. Povelje vadi telja nas prisili, da združimo vso svojo moč, vso svojo pazljivost nenadoma in z vso odločnostjo na eno točko. Dobri telovadci ne poznajo strahu, ne gledajo z bojaznijo, kaj drugi delajo in kaj bodo drugi rekli, oni z a u p a j o s v o j i l a s t n i m o č i; kajti že stokrat so izkusili, koliko morejo samim sebi upati.

Dalje je tudi važno, da se nauči telovadec v telovadnici ceniti moč in izurjenost drugih. To ga obvaruje pred zavistjo, ošabnostjo in ponašanjem, pred slabostmi, ki kvarijo tudi najboljši značaj. Nauči se spoštovati krepost svojega tovariša, ne da bi pri tem izgubil pogum, tudi sam pokazati svojo moč.

Ravno tako pospešuje telovadba ču t z a l e p o t o, željo po izpopolnitvi in s tem vred še celo vrsto drugih krepostí, ki bi brez njih značaj ne mogel biti popoln.

S telovadbo se zatira površnost in hinavstvo, pri telovadbi se navadi mladenič izvrševati svoje naloge, tudi če ga nihče ne nadzira ali hvali. Pa še nekaj, kar je velike važnosti: s telovadbo se obranimo za življenje tako nevarnega varanja samega sebe. Telovadec si določi cilj in jadra do njega z razpetimi jadri, kakor pravimo. Porabiti hoče vse moči, da ga doseže. In če gle-

damo s tega stališča, je telovadba vzgojevanje človeka k r e s n i č n o s t i, kajti telovadba nas sili, da se odpovemo vsaki hlímbi in samoprevari. Telovadec ne more zgoljufati vaje, ki jo mora pokazati. Kakor je izpeljal vajo, tako se sodi, toliko je vreden. Besede tu nimajo veljave. Pokaži! Potem sledi, kar zaslužiš! Tudi ne pride do cilja, če bi hotel kdo telovaditi na slepo srečo ali če bi prvič, ko bi prišel v telovadnico, začel poizkušati stojo na drogu. Telovadec je navezan s a m n a s e in če hoče izpeljati to, kar si je določil, mora biti — m o ž.

In kdor se je v telovadnici naučil biti mož, ali mu ne bo lahko biti mož tudi v življenju? Naj bi-li telovadba na duha telovadčevega ne imela vpliva, da popušča vse polovičarstvo, hlímbo, neresničnost bolj in bolj in postane končno kot vzor-telovadec tudi vzor-mladenič, vzor-mož — z n a č a j ?

FRANCIJA.

Republika Francija meri 536.464 km² (Nemčija 540.777 km²), s kolonijami pa 6,484.243 km². Prebivalcev ima nad 39 milijonov, s kolonijami pa 82 milijonov.

Galija, sedanja Francija, je bila v starih časih domovina Keltov. V letih 58 do 60 p. Kr. pa si je podvrigel Galijo Rimljan Julij Cezar. Za časa ljudskega preseljevanja so vdrlí v Galijo Germani. Pod Karlom Velikim sta tvorili Nemčija in Francija eno državo. Francija se imenuje po Frankih, ki so prebivali v deželi.

Zgodovina Francije je zelo bogata dogodkov. Ustavna oblika se je opetovano izpreminjala. Francija je napravila pot od kraljevine do republike, od republike do cesarstva, od cesarstva in kraljestva zopet do republike. Svoječasno je bila Francija najmogočnejša država na zemlji. Pod Ludovikom XIV. je bila volja Francije merodajna vsem narodom. Pod Napoleonom I. pa je Francija-obvladala pol Evrope.

Industrija in trgovina Francije sta močno razviti. Ljudstvo je zelo varčno in pridno. Francija je ena najbogatejših držav v Evropi in velja kot »bankir

IVAN PODLESNIK.

Evrope«. Milijarde denarja je posodila samo Rusiji in Balkan je bil oprt na njeno premoženje.

Francoski jezik je nastal iz keltskega, latinskega in germanskega. Je zelo čist in jasen. Diplomati je celega sveta občujejo še dandanes med seboj v francoščini, ki služi tudi za občevalni jezik v mednarodnem poštnem prometu. Razen v Franciji se govori francosko v Belgiji, Švici, Luksenburgu, na Vzhodu, v severni Afriki in v mnogih delih Amerike. Kot materni jezik priznava francoščino 47 milijonov ljudi. Poleg tega govori francosko še nadaljnih 50 milijonov.

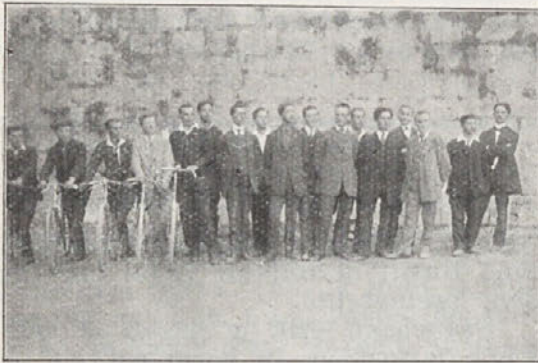
Francija je domovina kraljev-svetnikov, mogočnega cesarja Napoleona, junaške in blažene device Orleanske, mnogih svetovnih učenjakov, pesnikov, romanopiscev in drugih pisateljev. Je zemlja, na kateri stoji svetovnoznaní Lurd, najmodernejše svetovno mesto Pariz. Je pa tudi domovina mnogih zatiralcev katoliške Cerkve, ubijalcev duhovščine in plemstva, zibelka fra-mazonstva.

Je Francija zemlja, iz katere so izvirali studenci učenosti in umetnosti,

bila je pa tudi jama najgnusnejše pregrehe. Je zemlja, ki hrani rezervarje lepote, pa tudi reka gnusob, ki so se razlivali po vsem omikanem svetu. Je pribežališče učenosti in prosvete željnih mladih ljudi iz vseh delov sveta, pa tudi kovačnica anarhističnih in framazonovskih misli in dejanj.

Danes leži ta zemlja poteptana pod nogami železne Nemčije. Mogočne francoske trdnjave ob meji Belgije niso mogle biti kos navalom nemške armade, ki prodira ravno te dni v njeno osrčje, do Pariza.

Francija je skoro premagana in vojska jo bo stala milijarde denarja, stotisoče mladih življenj in bolj kot po nesrečni vojski z Nemci l. 1870./71. bo potisnjena gospodarsko nazaj. Njen vpliv v zvezi evropskih velesil bo

Orli-prostovoljci,

zbrani pred nastopom v vojaško službo kot kolesarji.

zmanjšan, njen ugled med državami ravno tako. Izgubila bo tudi najbrže nekatere kolonije v Afriki.

To je vihar opustošenja, kakršen še ni divjal nad to deželo, dasi jih je prestala zlasti v zadnjem stoletju mnogo. Pred dobrimi sto leti so vrgli Francozi svojega kralja Ludovika XVI. na morišču in ustanovili prvo republiko. Kmalu za njo pa je sedel v Franciji na kraljevi prestol cesar Napoleon I. Pred sto leti je ovenela njegova slava in Francija je postala zopet republika. Potem še enkrat cesarstvo in kmalu zopet tretja republika od leta 1870., ki je doživela sedanji poraz.

Delo tretje republike, ki je bila ustanovljena v nesrečni vojski z Nemci leta 1870.-1871., je bilo razdirajoče in

za časa prve republike pričeti boj s katoliško Cerkvijo se je s silo nadaljeval. Francijo so vodili framazoni, ki so sklenili zvezo z Rusijo in Anglijo, podpihivali bankanske narode, izpeljali ločitev Cerkve od države, zaprli samostane, pregnali redovnike, oropali katoliške cerkve premoženja, pometali križ iz šol, prepovedali v šolah pouk krščanskega nauka in storili še mnogo drugih krivic. Vse to v zadnjih 44 letih. Francosko ljudstvo pa je vse to molče trpelo. Pozna delo, varčnost, ne pa posebno molitve. Kdor je v zadnjih desetletjih od daleč gledal na to, kar se je v Franciji zgodilo, je moral priti do prepričanja, da tako ne more iti naprej, da mora priti preobrat. In res je prišel in prinesel s seboj — polom!

Kot je vpilo delo francoskih framazonov do neba po maščevanju, tako vpije in priča zgodovina Francoske, da Bog trpi nasilstva in krivice do gotove meje, ko pa je dosti — udari!

Krono krivic si je spletla Francija s tem, da se je postavila v bran in v podporo srbskim nasilnostim. Ona sama je bila šola mladim prekucuhom iz Srbije in Rusije. Francosko framazonstvo je imelo na Srbskem svojo ložo.

In vendar je pred dvajsetimi leti vstajala nad Francijo zarja, ki je obetala, da postane luč, da postane blagodejen dan za celo francosko ljudstvo. Papež Leon XIII. je blagoslavljal z veliko ljubeznijo in velikimi nadami to mlado luč in zasledoval poln veselja njeno rast v jasen dan. Toda še predno se je mogel ta dan razviti do poldneva, je moral njegov naslednik, pokojni Pij X., reči solnce tega dneva: Stoj! In obstalo je solnce, izgubilo moč in lepoto in zašlo pred večerom. Zašlo, ne da bi dozorelo, kar se je v jutru tega dneva rodilo.

Ta upapolna luč je bila organizacija mladeničev, ki se je imenovala »Sillon«. Po svojem ustroju je bila zelo podobna naši mladeniški organizaciji.

Sillon pomeni v našem jeziku — brazdo. Mark Segunier, vnet katoličan, navdušen apostol katoliških načel, je pričel orati po francoski zamlji to brazdo, da bi se vsejalo vanjo seme katoliških načel, katoliškega življenja in katoliškega dela. S štirimi drugimi vnetimi pristaši je pričel in delo je šlo krasno

naprej. Tako krasno, da je kmalu opozorilo nase Rim in ves katoliški svet. V enaki meri kot pri nas Orli, so bili tudi sillonisti na Francoskem preganjani od svobodomiselnih in bogotajcev. Pa se niso ustrašili, delo je rastle in bilo blagoslovljeno.

Da pokažem, kako veliko vlogo je igrala vera v organizaciji sillonistov, naj podam prekrasno sliko, kako so bili mladeniči v organizacijo sprejeti.

Pred sprejemom so prečuli mladi kandidatje celo noč v posebni cerkvi, kjer so opravili najprvo sveto spoved, potem pa celo noč molili, peli in poslušali nagovore duhovnih voditeljev. Pred Najsvetejšim klečeč so se vtapljali v načela organizacije, v katero so bili drugi dan sprejeti. Prešinjalo jih je prepričanje, da je ljubezen največja, da premaga vse. Neki član te organizacije popisuje tako noč tako-le: V cerkvi sv. Magdalene, ob katere zidovih se je valilo pariško nočno življenje, se je oglašala beseda: »Tovariši! Zunaj iščejo premnogi hrupnega veselja, mi pa moramo ohraniti molk v naših dušah . . . V tej noči bo glas Kristusov pretresel naše bistvo, mi že čujemo njegov klic (Dominus adest et orat te!).«

Bodimo dobre volje in udajmo se temu klicu taki kot smo!»

Polnoč. Pravkar smo dolgo molili pred Najsvetejšim, potem pa se podali v dvorano, kjer smo se pogovarjali o dolžnostih, katere prevzamemo v organizaciji Sillona. Kristus nas kliče, da mu pridobimo dušo; on je žejen ljubezni . . . Preobvladala nas je utrujenost. Ko pa smo šli poslušat čtivo trpljenja Kristusovega, smo zadobili novih moči. V mislih na delo Gospodovo smo spoznali, da je potreba trpeti. Voditelj (sergent) nam je prečital pravila in pojasnil sprejemno prisego. Potem smo se udali zopet premišljevanju. Vedno iste skrivnosti polne besede: udanost, ljubezen, žrtve . . . V tihoti cerkve so te besede neizbrisno vplivale na mlade duše. »Ker je bil Jezus v svojem smrtnem trpljenju sam, si hočemo naložiti daritev, da bodemo to noč prečuli z Njim . . . Ljubezen sama tvori moč vere Kristusove.«

Prišlo je jutro. Pred skupnim svetinim obhajilom je bil še en nagovor duhovnega voditelja. Potem sveta maša in skupno sveto obhajilo. Po sveti maši

slavnostni trenotek sprejema. Pred oltarjem so vsi kandidatje skupno glasno molili: »O Jezus, mi hočemo biti Tvoji vitezi, spoznavamo, da brez Tebe ničesar ne moremo. Podarimo Ti svoja srca. Ti sam nam moreš priboriti zmago. V bratstvu sklenjeni, vsi enaki pred Tvojim tabernaklom, se uvrstimo v vojsko, v kateri se ne dela za denar in čast, temveč samo za Te, o Jezus!

Daj nam, prosimo Te, moči in potrpežljivosti, čistosti in previdnosti in krepostj močnih mož.

Daj nam, da se bodemo vedno spominjali, čegavega duha smo . . .

Potem je vsak posamezni prisegel in vitezi prihodnjih križarskih vojsk so bili udarjeni. Šlj so v svet . . .

»Toda svet nas ni več razumel. To nas ni storilo malodušnih. Bili smo pripravljani za vse žrtve.

Na taki podlagi je bila ustanovljena, se razvijala in cvetela organizacija Sillona. Kako krepko je rastle! Malo let po njeni ustanovitvi je sprejel sveti oče v Rimu nad 300 sillonistov, ko so se mu prišli poklonit. Francija je bila prepletena z izobraževalnimi in gospodarskimi organizacijami, ustanovljenih od sillonistov. V Parizu so imeli svojo tiskarno in dnevnik. Njih politični kandidatje so prišli v framazonski Franciji v ožjo volitev z vladnimi kandidati. Tako daleč so že bli sillonisti!

Htela rast, vmešavanje nečistih ljudi v organizacijo pa je speljalo celo stvar na napačno pot. Na tako napačno pot, da je moral sveti oče povzdigniti svoj glas in reči: Tako ne sme dalje!

Od tedaj se mogočno drevo ni moglo več tako razvijati.

Naj nam bo v zgled kot mora biti cela Francija v zgled narodom. Nesrečna Francija! Domovina Ludovika Svetega, device Orleanske, zemlja, posvečena po votlini v Lurdu — kam si prišla!

Naj vstane v tebi nov Sillon, ki bo v brazde trpljenja preizkušene zemlje vsejal novih, zdravih semen. Čisti Sillon naj bi pognal francosko vladno, da bi se ljudstvo po mnogih preizkušnjah vrnilo v naročje sv. Cerkve, kjer bo mir, napredek, moč, ljubezen in sreča. To je želja, združena s sožaljem nad tvojo usodo, Francija! To je želja slovenske mladine, ki ne želi pogube, temveč rasti v luči Resnice.

MODERNA LAHKA ATLETIKA.

ST. VEKKA VRH.

Nočem pripovedovati obširne zgodovine lahke atletike, ki pohaja iz znanih olimpijskih iger in te iz starih verskih obredov. Nočem pa tudi razlagati načinov in koristi posameznih strok, ker ne gojimo zaenkrat še prav nič lahke atletike. Povsod smo še zadaj, tudi tu. Pokazati hočem le, kaj naj storimo, da pričnemo čimpreje gojiti lahko atletiko, katere velike koristi ni treba posebej poudarjati. Vsak ve, da vpliva telovadba v prosti naravi veliko bolj osvežujoče in krepilno na duha in telo, kakor pa telovadba v zaprtih prostorih. Stotisoči že goje pri drugih narodih lahko atletiko, dosegli so že neverjetne vspehe. Zakaj ne bi tudi mi začeli? Volje je treba, drugo že imamo. Telovadnic in dragih orodij ne rabimo; vse nam daje narava: čist zrak, cesto, travnik, gozd, vodo. Več ne rabimo. Orel bi se dvigal še ponosneje, zakaj bi se torej obotavljali?

Vspehi lahke atletike¹ so odvisni od treninga. Kaj pa je trening? To je uravnanje celega življenja po pametnih in smotrenih načelih, združeno z marljivo vajo mišičevja. Po naše bi rekli — utrjenje. Načinov treninga je več in ne more se reči kar tako: ta je najboljši! Naj navedem samo en način.

Predvsem ne smemo delati v navajeni hrani velikih premen. To se zgodi šele pozneje, ko preidemo v posamezne vaje. Če je kdo alkoholik ali kadilec, je najboljšo, da te dve razvadi takoj opusti. Naj se počuti človek ob njih še tako dobro, vendar doseže največjo delozmožnost samo pri popolnem nadzorstvu svojega telesa, svojih želj in strasti. To pa je mogoče samo pri popolni abstinenci alkohola in nikotina.

Umevno, da moramo opustiti tudi vse druge strasti in užitke, pri katerih izgubimo veliko moči, ki se ne dajo tako lahko nadomestiti. Kadarkoli se udamo kaki slabosti ali škodljivemu poželenju, pokažemo, da nam manjka volje, energije.

Obramba proti izpremenljivemu podnebjju v Evropi so plasti maščobe, ki je pri zdravem človeku ni prav

nič treba. Zdravo telo se prilagodi samo po sebi nakratni spremembi. Maščoba je pri takem človeku odveč in treba je »predtreninga«, da izgubi težo, ki je ne rabi. Sobna gimnastika, ki se goji po nebrojnih dobrih sistemih, je tu prav na mestu. Ni se bati, da bi šel človek v tem predaleč, samo da je pri krepkem zdravju in da vsaj 7 ur na dan mirno spi.

Eden najvažnejših faktorjev pa je gimnastika (vaja) dihanja. Ko bi ljudje spoznali njene velike koristi, bi jo gotovo vsi gojili. Njena korist je pred vsem blagodejni vpliv na krvni tok, mišičevje in živčevje; poleg tega pa utrjuje še dihalne in prebavne organe, na katerih uničuje celo kali bolezni (jetike itd.). Gimnastiko dihanja gojimo najbolje v prosti naravi, na dobrem zraku ali vsaj pri odprtem oknu. Dihati moramo samo skozi nos, ne skozi usta. Paziti moramo, da ne dihamo sunkoma, prehitro, ampak počasi in zadržano, da napolni sveži zrak lahko vse ozke dihalne celice in cevi. Ravno tako naj se izdihava. Ako pravilno ne dihamo, trpi cel organizem, ker pljuča potrebujejo še več svoje hrane v zraku kot pa želodec. Vedno bomo dosegli zaželjeni uspeh, če bomo gojili gimnastiko dihanja sistematično, po gotovem redu. To se pri odraslih kaj rado izjalovlja vsled njihove pozabljivosti, udobnosti in vnemarnosti. Razmeroma male težkoče v začetku so kmalu odstranjene in že po treh tednih ni treba več posebne pazljivosti, da pljuča redno in živahno delujejo. Kdor se hoče privaditi dnevni gimnastiki dihanja, naj hodi sprva na samotne izprehode. Pri teh naj uravna dihanje med zmerno hitrim korakanjem na sledeči način: vdihanje 4 korake, zadržanje 3 korake in izdihanje 4 korake. Za prvi čas zadostuje 50- do 60krat in to na dan po 2- do 3krat. Kmalu ni treba več šteti, ker se vse privadi na ritem in prsi se same zadostno razširijo, da pride velika množina zraka v pljuča.

Največje, skoro neverjetne vspehe te gimnastike dihanja vidimo v prvi vrsti pri tekačih in tudi drugih atletih. A tudi kasneje, ko gojimo morda že pravi trening za tekme ali slično, je na

¹ Vir: P. Brukon: Leichte Athletik.

mestu, da napravimo tedensko vsaj 3 take izprehode, najbolje zvečer, in sicer po možnosti v daljavi 2 do 5 km. Ščassoma se to lahko raztegne na 15 do 20 kilometrov. Seveda moramo tudi hitrost hoje povečati. Navadimo se tega tako, da rabimo za 1 km 7 do 8 minut enakomerne hoje celo daljavo. Ako še 2- do 3krat na teden gojimo sobno gimnastiko, smo zadostno pripravljene na težki atletični trening. Nikakor pa ne smemo mnogo piti, če nas žeja. Samo toliko, da ugasimo naravno žejo. Zadostuje navadno že požirek citronade. S tem splahnemo usta in izpljunemo. Kdor pa že hoče piti, naj pije v jako majhnih, počasnih požirkih, in nikdar več kot za navaden kozarec. Čim več pijemo, tembolj nas prične žejati.

Važen pogoj je tudi snaznost, katero dosežemo z večkratnim popolnim umivanjem in kopanjem, s pravilnim umivanjem ust in zob, čistim perilom (posebno poleti), s higijenično pravilno obleko, z velikimi, svetlimi sobami na solnčni strani, z dobro ventilacijo, neprestanim dovajanjem kisika ponoči (odprto okno!).

Ostane nam sedaj še hrana. Nemški pregovor pravi: človek je, kar je. Razni učenjaki so preučevali in še preučujejo to velevažno stroko o dieti (prehrani), pa vendar ne morejo dobiti nič enotnega. Za enkrat velja: zmernost v hrani, nikdar ne preveč! Zelo krepilni za duha in telo so mali, popolni posti. Nekateri ljudje so za mesno, drugi za vegetarško (rastlinsko) hrano. Pa ne ena ne druga se ni v splošnem obnesla. Držimo se torej za sedaj — in najbrže za vedno — srednje poti — zdrave mešane hrane!

Prvi pogoj za delozmožnost je, da imamo, oziroma si pridobimo dovolj energije ali odporne moči v svojem telesu v toliki meri, da ista ne zadostuje samo za naše vsakdanje potrebe, temveč da je imamo še v zalogi za slučaj bolezni. Trening nam jo ustvari. Pri treningu gotovo ne bomo mogli živeti ob isti množini hrane kot pri mirnem životarenju, a zopet ne smemo pri hudem treningu zaiti v požrešnost. Vse s pravo mero! Utrujmo se sistematično, kar je neobhodno potrebno pri vsakem športu. Narodi, ki

žive v ozkem stiku z naravo, se hitro prilagodijo razmeram, istotako osebe pri nas, ki imajo več opravka v naravi. Seveda, ako se človek navadi zaprte, tople sobe, mehkužne, tople obleke itd., je potem drugače. Čemu vratne rute? Poglejmo mornarje, ki hodijo vedno z golim vratom ob vsakem vremenu! In vendar ti ljudje ne poznajo vratnih bolezni. Znano je, da med udeleženci polarnih ekspedicij ni nikakih prehlajenij. Najlažje se človek prehladi, če se menjavata toplota in mraz na kakem občutnem delu telesa. To je pa prav lahko mogoče pri zavitem vratu, ki se ne dá zaviti tako, da ne bi prišel zrak do njega. Zato tudi pri ostrem mrazu ni treba predebele in pretople obleke.

Na razpolago so nam razna utrjevalna sredstva. Tako v prvi vrsti mrzla voda, katero uporabljamo na več načinov: drgnjenje, polivanje, prha itd. Toda, kar je za enega dobro, ni za drugega. Nekateri (občutljivi in slabi) živci reagirajo premočno na mrzlo vodo; za te mora biti mlačna ali topla voda. Nekateri so malokrvni. Ti se premalo ogrejejo po mrzli kopeli in se morajo vselej krepko frotirati — odrgniti.

Jako dobro utrjevalno sredstvo, posebno še za take, ki naporno delajo z možgani, je, hoditi bos. Poizkušaj naj se najprej na toplem pesku ali mlevki, potem na rosnih travah. Vpliva prijetno in jako osvežujoče.

Vse se dá lepo poslušati, kaj ne, a kaj, če pa manjka energije, trdne volje in doslednosti. Danes ne utegneš, jutri ti je soba premrzla, tretjič imaš zopet nahod, kratko, vedno dobi človek kak izgovor. Če ti je dolgčas, ako si sam, si poišči družabnika. Saj ta te ne zdržuje pri treningu, zlasti če se trenirata skupaj. Ali naj trening sploh opustimo, kljub njegovim velikim koristim, če ne moremo izvajati vsega dosledno po opisanem? Čez dan delam, sem truden, nimam denarja odveč, da bi se vedno kopal, nakupil take obleke, imel tako sobo itd., to so vsakdanji tvoji pomisleki. — Ni res! Reci raje: prekomoden sem. Obleko imaš lahko čisto in enako perilo; koplješ in umivaš se lahko tudi zastonj ali vsaj za par vinarjev, zvečer po delu je dovolj časa za kak izprehod in zrak je zaenkrat še tudi zastonj. Soba: seveda ne more vsak imeti take, kakršne si želi;

zato pa glej, da bo vsaj snažna in vedno prezračena, kar lahko sam oskrbiš. Vem, da večina naših fantov ne more izvajati dosledno treninga, kakor bi bilo treba, a vsaj deloma ga lahko vsi brez izjeme. Nekaj je boljše kot nič! Ne bodimo prezaspani!

Mnogo telovadcev je, ki menijo, da bodo dosegli vspehe samo s praktičnimi vajami, vse drugo lahko pusté v nemar. Da je to napačno, vidimo pri atletih, ki mnogokrat z malimi zmoglostmi dosežejo pri pametnem, pravilnem treningu več kakor drugi z velikimi zmoglostmi pri pomanjkljivem treningu. Pomnimo: z napornim, dolgim treningom dosežemo velike vspehe! Želeti bi bilo, da pričnemo tudi mi Slovenci že enkrat gojiti to stroko moderne lahke atletike.

Naj omenim še nekaj strok lahke atletike in nekatere najboljše dosedanje vspehe (rekorde).

Predvsem spada sem tek, ki je trojen: hitri tek, tek na srednjo daljino in vztrajni tek. Pri hitrem teku odvisi končni uspeh največ od tega, kako prične tekmeč teči. Razdalje so navadno 50 do 200 m, takozvani »sprints«. V tej razdalji je treba razviti vso moč in hitrost takoj po danem znamenju in jo obdržati do konca. Gledati med tekom nazaj po drugih tekmečih ni nič drugega, nego izgubiti vselej 3 do 4 m, kar je zelo veliko pri tej mali razdalji. Pomniti je, da pri teku ne delujejo samo noge, ampak tudi roke. Napačno je, držati roke na prsih po takozvani nemški »Turnertechniki«, ker tekmečale ovirajo na prostosti in mirnem teku. Tak tekač se pri hitrem teku ziblje kot racman. Najboljši dosedanji uspeh je za 100 m — 9 in tri petine sekunde. Ta uspeh se nam zdi tem večji, če primerjamo najboljše uspeh pri naši lanskí tekmi za 100 m — 13 sekund. Seveda so ti tekači povečini Angleži in Amerikanci, ki goje samo to stroko in ki so že od narave ustvarjeni za tek: visoki do 1.90 m, suhi in žilavi. Omenim že sedaj, da imajo največ uspehov pri olimpijskih igrah taki ljudje, vendar so pa tudi celo majhni zastopani v precejšnjem številu, posebno še pri teku. Veliki ljudje namreč niso tako gibčni, in kar majhnim nedostaje na velikosti, to jim nadomesti gibčnost. Pričetek teka se imenuje »start«. Kako

velike važnosti je »start«, nam kaže nek slučaj iz Amerike: Arturju Duffy, ki ima veliko rekordov v teku, so večkrat očitali, da začenja teči že pred strelom. Toda pri razvijanju fotografičnih plošč se je pokazalo, da je vzdignil Duffy nogo v istem hipu, ko je počil strel. Drugi tekmeči so pa tedaj še vedno stali kot prej. — Hitri tek je tudi še na 400 m.

Tek na srednje daljave je 800 do 1500 m. Najkrajši doseženi čas za 800 metrov je dosedaj 1 min. 51.9 sek. Pri teku na srednje daljave iz umljivega vzroka tekmeč ne sme takoj v začetku porabiti vse moči in hitrosti, ker pravi boj, kakor pravijo, se razvije šele pri zadnjih 120 m.

Tek na velike daljave ali vztrajni tek se vrši na 2000 m — 42.6 km, to je maratonski tek. Pri tem je treba še prav posebno varčevati z močmi. Brez pomena pa je v današnjem času, tako kot preje, hraniti vse moči do zadnjega in šele pred ciljem začeti hitro in lepo teči. Najbolje je, obdržati ves čas isto brzino in se ne dati motiti po medklicih gledalcev in tekačev, ki so že morebiti spredaj. Se bodo že ugnali! Doseženi rekord za daljavo 42.6 km je 2 uri 33 min. Menda dovolj kratek čas za razdaljo Ljubljana—Radovljica! Nek tak tekač piše: »Imam svojo metodo, po kateri se z uspehom treniram: glavno je, pričeti z navadno hojo. 3- do 4krat tedensko napravim izprehod v daljino 16 milj (25.6 km), na uro po 6.4 km. Druge dni pa zadostuje 12.8 km, a to z brzino 8 km na uro. Samo en dan pa tečem 25.6 km, in sicer po cesti. Pazim na to, da tečem ves čas enakomerno. Tako se treniram kakih 6 tednov, potem pričnem pa že huje. 2krat na teden ali 3krat na dva tedna tečem 32 do 40 km. Dobro je tudi, izprehode podaljšati 2krat na teden do 32 do 40 km. Med tem treningom pa mora biti izključen vsak brzi tek. Najtežavnejša pri vztrajnem teku je daljava, ne brzina. Vaditi se moramo, preteči to daljavo, ne da bi se bali zlih posledic; ostalo pride samoposebi. Ako imamo na dan tekme to razdaljo takorekoč že »v nogah«, tedaj uravnamo hitrost poljubno. Nog ne dvigujemo visoko radi utrujenja. Stopajmo lahko, roke prepustimo samim sebi, da vise, in trup naj bo nagnjen nekoliko naprej.

Celo razdaljo pretečemo nekako v spanju. Kakor bi sanjali, da tečemo, in v resnici se vzbudi v nas domišljija, da ne napenjamo pri tem teku nikakih moči.«

Teka se nadalje tudi »čez drn in strn« v daljavi do 12 km. Marsikako oviro je treba med tekom preskočiti, preplezati ali preplavati. — Nadalje je še takozvani »Stafetten- in Eilbotenlauf« ali po naše »selski tek«, ki je že več ali manj vsem znan. Teka hitrih selov se je udeležilo leta 1913. pri lipski slavnosti nad 40.000 tekačev. Goji se tudi tek čez postavljene ovire ali meje, katerih je v razdalji 110 do 500 m navadno 10. Vsaka teh je visoka do 106 cm. Pri tem teku je treba biti torej ne samo dober tekač, ampak tudi dober skakač, ker v tekmi za prvenstvo ne sme pasti nobena ograja. Najkrajši čas za daljavo 110 m z 10 ovirami je blizu 13 sek.

Tekma v brzi hoji se vrši na razdalje 20 do 50 km. Ta šport se goji sila močno in ni tako priprost, kakor bi kdo mislil. Res, hoditi zna vsak, ali enakomerno hitro hoditi tako daljavo in prav nič ne teči, je hudo. Ker noge pri tem športu silno trpe, se ne sme pozabiti na pravočasno negovanje in prepariranje nog in obuvala.

Zanimivi so brzi pohodi z vojaškim pratežem krog 26 kg. Še bolj zanimiva in skoroda smešna pa je brzohoja z neprestanim bobnanjem, ki se je vršila pred nekaj leti pri Parizu na daljavo 35 km.

K lahki atletiki spada nadalje skok, ki se deli tudi v več vrst: skok z zaletom in skok z mesta. Oboji pa zopet v skok v višino, v daljino in v višino in daljino obenem, dalje skok ob palici »Stabhochsprung« in triskok. Ne bom opisoval natančneje skokov, dal bom samo nekaj podatkov.

Skače se brez deske na poljuben način. Najslabši je nemški takozvani »Turnersprung«, ki ga povečini poznate. Potem so še ogrski »shneppers« do višine 175 cm, škotski in ameriški, ki je pač najboljši, a tudi najtežji. Pri tem skoku delujejo roke, noge in cel trup. Zalet je dolg 5 do 6 srednjih korakov. Pri ameriškem malce večji, ker se skače od strani. Dobro mora skakač vedeti za mesto, kjer je treba odskočiti, ker le potem mu je vspeh

zagotovljen. Kakor že omenjeno, je način skakanja poljuben in tako je Amerikanec Horne skočil po svojem načinu, sicer zelo podobnem ameriškiemu, brez deske 2.03 m. Težko ga bo sploh kdaj prekositi in še to s prav malo razliko. Seveda je Horine dolg, suh in žilav.

Tudi pri skoku v daljino je treba posebne tehnike. Rekord ima Irec O. Coonor, 188 cm visok in 68 kg težak, ki je skočil 7 m 76 cm! Pri nas so pa skoki z deske po 5 m že velikanski. Skok z mesta v višino ima ameriški rekord (Darby) 183 cm in skok z mesta v daljino isti 3.72 m.

Težaven je triskok, ki ga skačejo na nemški in ameriški način. Zopet je ameriški boljši, zato pa tudi težavnejši. Ko skačejo Nemci z desne na levo, z leve na desno in zopet z desno, pri čemer dosežejo največ 13.5 m, skačejo Amerikanci z desne na desno, potem isto in zadnji skok z desno. S tem skokom pa dosežejo 15 m!

Najboljši vtis med vsemi skoki naredi pač skok s palico. Videli ste ga že svojčas v Kamniku, a ni bil tak, kakršen bi moral biti. Tudi tu deluje celo telo, pred vsem pa trebušno mišičevje, ki mora dvigniti ob palici telo do stoje. Kdor zna enkrat to dobro, potem je mogoče, da se začne skakati šele pri višini, kjer so naši najboljši skakalci že nehali (2.8 m), in da je mogoče doseči višino do 4 m;

Omeniti nam je pri lahki atletiki še metanje diska, kopja, kamna, krogle in kladiva ter suvanje krogle.

Diskus je železna, okrogla plošča, ki tehta navadno 2 kg. Mečejo ga ali na grški način, to je iz kroga s premerom 2 m 13 cm po gotovih pravilih ali na poljuben način. Rekord za grški način je okrog 37 m, za drugi način pa 52 m. Pri prvem je važno to, da mora disk pasti v odmerjen prostor in da metalec ne sme stopiti iz kroga, dokler disk ne pade na tla. Kaj lahko se zgodi, da metalec vsled zagona in preamlega treninga izgubi ravnotežje in pade ali pa stopi izven kroga. Met se mu šteje, a je neveljaven.

Precej podobno — mesto kroga je ravna črta — je metanje kopja, pri katerem so dosegli daljavo 56 m. Iz kroga se meče tudi krogla, ki je težka 7.25 kg. Ker je treba pri tem športu ve-

like moči, ni čuda, če so zmagali samo hrusti — Amerikanci, težki atletje. Meče se krogla samo z eno roko. Težje je suvanje krogle. Za to so najbolj sposobni veliki ljudje z dolgimi, mišičastimi rokami in silno krepkim sklepjem. Čim večja je roka, tem večja je sredobežna sila krogle. Seveda lahko dosežejo tudi manjši tekmeči velike vspehe, a morajo biti zato nenavadno močni. — Ravnotako mečejo mesto krogle kamne s težo 12.5 do 17 kg.

Silne jakosti in vaje pa je treba za metanje kladiva, ki ima razne oblike, navadno krogla na verigi z ročajem. Meče se z obema rokama in jo je treba zavrteti čez glavo okolu sebe 4- do

5krat. Tudi v tem mestu načelujejo Amerikanci. Kroglo, težko 7.25 kg, so vrgli 52 m daleč in kroglo, težko 25 kg, celih 12 m!

Ker o tem še nihče ni nič pisal, sem omenil v »Mladosti« nekaj teh zanimivosti. Izražam samo željo, da bi kaj kmalu čul vsaj o kakem poizkusu lahke atletike. Najbolj razveseljivo bi pa bilo, če bi ravno na deželi fantje z njo pričeli. Mogoče, a samo mogoče, bi se jim spočetka kdo smejal, češ da uganjajo burke, pa menim, da bi ga po vidnih vspehih smeh skoro minil. Knjig je dovolj na razpolago, zemljo, zrak, vodo imamo in krepke ude tudi. Na delo!

SPOMINI Z MORAVE.

M. PETERLIN.

Cesarski Dunaj je še dremal, zaviti v zgodnji jutranji mrak, kajti štiri je odbila ura v zvoniku bližnje cerkve, ko sem stopil v ulico Seegasse, pripravljen na odhod v Brno. Bilo je lepo junijevo jutro. Po ulicah ni še odmevalo tisto neznosno vrvenje, drdranje voz in bučanje avtomobilov; enakomerno se je pomikal po sredi ceste voz z vodo, škropeč granitni tlak; le redko je smuknil mimo njega dolgi avto ali pridrčal mlekarški voz in suhonogi pek, oprtan z veliko košaro, je brzel od hiše do hiše, donašajoč posameznim strankam peciva.

Krenil sem proti širokemu donavskemu prekopu in hitel po »Elizabetinem sprehajališču«, ležečem nad desnim bregom. Ob robu nasipa ima lepe nasade, pod katerimi so že drdrali prvi jutranji vlaki mestne železnice. Vstopim v pravokotno postajno poslopje, si vzamem listek do državnega kolodvora in ko dospem po stopnicah na progo, me že čaka na tiru vlak, kakor bi se bila zmenila. Kmalu zasopiha pod cesto tik ob nasproti hitečih, vedno motnih donavskih valovih, včasih se pa dvigne na kamenite mostove.

Prišedši na vzhodni (državni) kolodvor, vprašam radi gotovosti sprevodnika, kdaj odide brnski vlak. »Imate še dobre pol ure časa«, mi odvrne. Stopim v Lujizin park, ki leži nasproti kolodvoru. Solnce razganja zadnje me-

gle. Črni kosi, brinovke, strnadi veselo skačejo po grmičju in mehki travici. Kako svobodnega se počutim tu, zunaj ogromnega zidovja, v čistem zraku mladega jutra. Sedem na klopico in pregledam še enkrat vsebino svoje torbice, nisem-li morda pozabil kakega važnega lista ali spisa, ki sem si jih pripravil, da zanesljivejše uredim nujno zadevo z brati Čehi.

Že na lanskem I. vseorlovskem zletu v Ljubljani so nam Čehi pripovedovali, da nameravajo za leto 1915. prirediti velikansko manifestacijo katoliške misli v enem izmed moravskih mest. Takoj, ko so se vrnili s solnčnega juga, so pričeli o tem razpravljati in so izvolili prvi pripravljalni odbor. Naš akademični Orel na Dunaju je izjavil Z. O. v Ljubljano, da je pripravljen prevzeti dogovor z br. Čehi glede češko-moravskega zleta; bili smo bližji odboru v Brnu in smo itak živeli v vednem stiku z dunajskimi Čehi, bodisi z Orli kakor tudi s češkimi katoliškimi akademiki in nam je bilo delo veliko lažje kot Z. O., ki je to našo uslugo z veseljem vzela na znanje. V svesti si velike in lepe naloge, smo se takoj spustili v to zadevo. V rednih sejah smo pretresali pomen tega zleta za naše slovenske Orle; računali smo, da bodo naši bratje radevolje povrnili sijajni obisk Čehov na našem zadnjem katoliškem shodu. Dogovorili smo se z odborom v Brnu,

da nastopimo Slovenci pri javni telovadbi s posebnimi točkami in da bomo skupno s Čehi tekmovali na zletovih tekmah. Poslali so nam iz Brna telovadni red in nekaj tekmovalnih vaj, katere smo pa morali še dodobra predelati. Predvsem radi teh in tudi vsled drugih priprav je bilo zelo važno, da gre vsaj eden izmed nas v Brno in se tamkaj osebno dogovori o vsem potrebnem. To smo sporočili Z. O. in tehnični odbor je določil mene za zastopnika. Tako sem se odpravil 27. junija z Dunaja.

Prav nič se nisem kesal, da bi kmalu zamudil vlak. Malo predolgo sem se zakasnil v parku. A prijazni sprevodnik me pelje v voz II. razreda — III. je bil poln — in tako sem se vozil do Brna, dobrih pet ur.

Mehak sedež mi je bil bolj všeč, kot dolgi nosovi dunajskih Židov, ki so sedeli poleg mene in bulili v svoje časopise. Sedel sem pri oknu in zanimala me je pokrajina. Ko smo pridržali iz predmestij in naprej čez široki donavski most, se je razgrnila pred menoj velika ravnina pri Aspernu. To je polje, kjer so se pred sto leti bili siloviti boji z Napoleonom, a danas vzletavajo na njem ob zrakoplovnih tekmah najboljši letalci cele Evrope in proizvajajo nad glavami tisočev gledalcev svoje umetnosti.

Medtem, ko je na levi še videti Dunaj, pridemo na vagramsko ravnino, najvzhodnejši del velike dunajske kotline, ki sega tja do Ogrskega. Polagoma se začenjajo vzpenjati nizki okrogli grički, zadnji izrastki Alp. Ko prihiti vlak čez reko Tajo, smo že na Moravskem; prebivalstvo pa je še delj časa nemško. Zemlja je povsod lepo obdelana in zelo rodovitna. Mnogokrat zarezš skoro nepregledno morje rumenega klasja. Proti severu se griči povišujejo in že prehajamo v moravsko rudogorje, katero presekaajo v češkomoravskem višavju izvirajoče reke Rokitna, Iglava in Oslava. V teh krajih kopljejo velike množine premoga.

V Brnu smo. Polno orožnikov stoji na peronu — kaj je to? — Zlet češkega Sokolstva v Brno. Vedel sem to že preje in baš radi tega sem odpotoval ta dan, hoteč se prepričati, kako nastopajo češki Sokoli. Veliko se je že pisalo in tudi govorilo o tem s strani

Čehov. Ko stopim s kolodvora — nepregledna množica ljudi pred menoj. Dosti so imeli opravka orožniki, preden so potnikom napravili ozko pot, da smo mogli naprej. Nenadoma zaslišim: »Makso!« — ozrem se in glej — dragi brat Matoušek mi maha v pozdrav. Po prišrčnem sprejemu me peljeta z br. Sedlačkom v mesto. Izprašujeta me o vožnji, kako da sem prišel sam in pripovedujeta, kaj vse bomo videli te dni v Brnu.

Rudolfova ulica! Vsa je okrašena z zastavami in zelenjem. Srečavamo češke Sokole. Kroj njihov je tak kot slovenskih, le da imajo škornje do kolen in na črnih čepicah rdeče kokarde. Dalje gremo mimo deželne palače in Nemškega doma v Novo ulico, kjer stojita dva češka katoliška doma. V tej ulici ima svoje pisarne centrala vseh organizacij krščansko-socijalne stranke na Moravskem. Tu ima svoj sedež tudi moravski Orel.

Zelo so bili br. Čehi veseli, ko sem prišel. V trenutku sem imel zopet število novih znancev. V osrednji pisarni so zaposleni br. Čučik, Landa, Kotulan, Matoušek. Govoril sem tudi z g. prof. Šramkom, deželnim poslancem, predsednikom moravskega Orla. Šramek je tudi vodja katoliške stranke na Moravskem. Pravil mi je, kako je težavno za katoliško stranko, ki je najmočnejša izmed vseh, a ji stoji nasproti pet drugih, ki se v vsakem skupnem boju združijo proti nji; da imajo posebno v Brnu težavno stališče, sicer pa vse lepo napreduje, posebno Orel, na katerega stavijo toliko nad.

Po kosilu smo šli ogledovat mesto. Popeljala sta me brata Čučik in Matoušek v mestno hišo, ki je stara že več sto let. Tu hranijo v veži pod stropom visečega, kake 4—5 m dolgega krokodila. Pripovedujeta mi, da so ga ujeli v okolici Brna. Res mora biti revež že častitljiv starček: manjka mu veliko zob in odlomil se mu je že tudi konec dolgega repa. Ker pa Brnčani niso hoteli imeti krokodila brez repa, so nadomestili izgubljeni del — z železnim koncem. Druga starina je poleg krokodila obešeno kolo, čegar zgodovina mi ni znana, a mora biti gotovo nekaj posebnega. Nad mestno hišo stoji na veliki skali že zastarela škofija, poleg nje pa prav lepa nova škofijska cerkev. Tu se

poslovi br. Čuřik, br. Matoušek me torej sam popelje na precej visok grič, podoben ljubljanskemu gradu, ki ima lepe nasade in sprehajališča. To je nekdanj strašni Spielberg. Na vrhu stoji utrjen starodaven grad s strašnimi podzemeljskimi ječami, kamor so včasih zapirali na smrt obsojene hudodelce s cele Moravske. Stopiva na rob nasipa, odkoder se nudi lep razgled po celem mestu.

Brno leži med rekama Švarcavo in Cvitavo, ki se stekata kmalu pod mestom. Starodavno je in eno prvih tovarniških in trgovskih mest v Avstriji. Prebivalcev ima 130.000. Povečini so Nemci a tudi Čehov je mnogo. Mesto leži v polkrogu okoli Spielberga in se deli v novo Brno, staro Brno in predmestje Kraljevo polje, ki je popolnoma češko. Ima škofijski sedež, dve tehnični visoki šoli, nemško in češko trgovsko akademijo in vse deželne osrednje urade. Že delj časa zahtevajo Čehi v mesto še drugo svoje vseučilišče.

Medtem, ko sva si ogledovala mesto, pride na grad veliko dunajskih Sokolov in drugih tujcev. Na moje vprašanje, če je bil lani na ljublj. gradu, je Matoušek pripovedoval, kako so vsi Čehi obžalovali, da niso imeli niti toliko časa, da bi si mogli ogledati natančneje Ljubljano in njene zanimivosti. Vprašal sem ga tudi, kako jim je bilo takrat vseč v Ljubljani med slovenskim ljudstvom.

In začel mi je pripovedovati. »Vsakemu izmed naših udeležencev so bili trenutki, preživljeni med Slovenci v beli Ljubljani, med najlepšimi v življenju, ki ne bodo nikdar pozabljeni!« In pravil mi je o lepi vožnji po alpskih pokrajinah in o veselju, ko so na jeseniškem kolodvoru zagledali prve slovenske Orle. »Kako smo bili radostni, ko nam je iz ust br. predsednika zadonela v pozdrav lepa slovenska beseda; ko smo zrlí na obrazih Orlov neizrečeno radost, da morejo v svojem kraju pozdraviti nas, Čehé. In kako nam je segla v srce ona nežna ljubeznjivost mladih, belooblečenih deklic, ki so nam podajale šopke planinskih cvetlic; takrat se nam je topilo srce v blaženosti, čustvo nas je zmagalo in ginjenosti smo plakali kot otroci...«

»In skozi do bele Ljubljane so nas pozdravljali, trobojnice so nam vihrale

v pozdrav in srce je kipelo v ljubezni do bratskega ljudstva. In v Ljubljani — nepopisno! Mnogo nas je bilo bolnih vsled utrujenosti po tako dolgi vožnji, a klic »Ljubljana!«, klic slovenskih Orlov, ki je do neba oril »Živijo Čehi!«, ta donebesni klic nas je dvignil in nam pognal po vseh udih tisto mrzlico, ki obide človeka ob trenutkih navdušenosti; nihče ni čutil več utrujenosti, slabosti; prevzeti ob prisrčnosti nismo mogli verjeti očem, kar so videle...«

In še dalje mi je pravil s stisto posebno zgovornostjo češko o krasoti nedeljskega izprevoda, o viharnem navdušenem pozdravljanju našega ljudstva, o šopkih in cvetkah, ki so rosile nanje, o nepopisni prisrčnosti večera v hotelu Union in te iskrenosti — pravi končno — nisem občutil le jaz, ampak na stotine naših, vsi do poslednjega!

In tudi jaz sem bil vesel pripovedovanja, neizrečeno vesel. Ponosen sem bil na Jeseničane, ponosen na naše slovenske Orle, ponosen na naše ljudstvo, ki je pripravilo vrlim bratom Čehom tako lepe trenutke.

In da bi na tem groznem Spielbergu obnavljal svoje občutke! Tu, kjer se ti zdi, da v temni noči ob tuljenju viharja ječe pod teboj v strahovitih zaporih kaznjenci, umirajoči v težkih okovih — ne! Zavijeva za gradom v mesto in vstopiva v največjo češko kavarno Belevue, da pregledava slavnostne časopise.

Ob štirih popoldne sva sedla v voz električne železnice, ki naju popelje po dolgi Novi ulici v Kraljevo polje. Zanimalo me je sokolsko zletišče, telovadni prostor. Slišal sem, da je prirejeno ravnokotno, kot na zadnjem vsesokolskem zletu v Pragi, in res je bilo kopija praškega v polovični obliki. Vstopnina za ogledovanje je stala 10 vinarjev. Na pročelju sta bila dva vhoda in pred glavnim telovadiščem nekak preddvor, velik pravokoten prostor, spodaj omejen od vhoda; ob straneh so bili postavljeni paviljoni s pijačami in raznimi okrepčili, na zgornjem koncu pa je bil vhod v glavni del, na telovadišče. Postavljeno je bilo telovadišče na šir, nekoliko v breg, na vseh štirih straneh so bile postavljene tribune s stojišči in sedeži, na zgornjem delu glavna tribuna, na vsakem koncu nje visok oder za kazatelja prostih vaj. V sredi je bil dolg

oder za voditelja, temu nasproti na dolnjem koncu paviljon za godbo. Po telovadišču so voli prevažali težak valjar, ki je ravnal in trdil tla, pred glavno tribuno je stalo kakih 30 orodij, še docela nerabljenih, delo tvrde Vindyš iz Prage.

Poiskala sva si svoje sedeže na glavni tribuni. Po 10 K so jih plačali brnski bratje. Razgled po celem pozorišču je bil impozanten. Seveda je ta oprema telovadišča stala Sokole ogromno, a imeli so trdno upanje, da se jim vse lepo izplača: veliko češkega ljudstva je bilo zbranega v Brnu in tudi vreme se je obetalo ugodno.

Telovadišče je bilo postavljeno že več tednov, kajti spored zleta so porazdelili na več prejšnjih nedelj; tako je eno nedeljo nastopil sam naraščaj, potem Sokolice. Nedeljo pred zletom so nastopili dijaki. Liberalni profesorji so hoteli, da nastopijo vsi dijaki v popolni sokolski telovadni obleki, torej z rdečimi pasovi, kakršne smo imeli preje mi, a katoliški dijaki so hoteli nastopiti s svojimi orlovskimi modrimi pasovi. Zavedali so se svoje moči: bilo jih je 400 proti 700 liberalnim. Končno so se sporazumeli tako, da so vsi nastopili z nevtralnimi, belimi pasovi.

Vrnila sva se z br. Matouškom v mesto peš, skozi park »Sušanke«, ki je zelo obsežen in ima lepe nasade. V njem so imeli Sokoli tudi svojo zletno razstavo, na kateri pa ni bilo prav nič svobodomiselno-sokolskega, kakor tudi vse brnske manifestacije niso imele značaja nasprotstva svobodomiselstva proti veri, ampak pri vseh je igrala edino vlogo n a r o d n o s t. Ni se združilo tiste dni le sokolstvo in liberalna stranka, ampak ves češki živelj, ki je manifestiral edino-le svojo narodnost.

Tudi katoliška stranka je izobesila zastave, ki pa niso vihrale v pozdrav Sokolom, ampak Č e h o m. Tako tudi ta razstava ni bila sokolska, ampak v bistvu češka narodna razstava.

Motil sem se, ko sem mislil, da sem tisti dan že dovolj videl in doživel. Po večerji v Rajfajzenkah — to je stavba kršč.-soc. stranke češke, kjer ima ta svojo tiskarno, hotel in dvorane za sestanke in zborovanja — sem šel s svojimi znanci na kolodvor. Vse se je trlo ljudi po mestu, a vedno so še prihajali

novi vlaki, ki so dovažali goste, ki so se le s težavo prerivali skozi množico. Električni vozovi so vozili zelo počasi. Nekateri so bili okrašeni. Vozili so se v njih Sokoli, katere je ljudstvo burno pozdravljalo, v drugih vozovih pa so se vozili nemški »burši«, ki so naenkrat zagnali svoj »Heil«, prizor, ki se je ponavljal še večkrat pozno v noč: vpitje, piskanje, dirjanje po ulicah. Nemirna je bila tista noč pod Spielbergom...

Solnčni žarek me je vzbudil drugi dan. Bilo je lepo nedeljsko jutro. Ko stopimo na ulico, je bila vsa rdeča od sokolskih srajc. Vso noč so prihajali posebni vlaki. Ob 9. je imel priti vlak iz Prostějova. Šli smo zopet na kolodvor. Pripeljal se je br. František Příklad, načelnik moravskih Orlov. Pisal sem mu preje, naj gotovo pride, da se dogovorimo o svojih zletovih pripravah, predvsem o skupni tekmi. Stopili smo v »Katoliški dom«, kjer je bilo zbranih več brnskih Orlov in glavni odbor; med že znanimi so bili tudi br. Žampach, urednik brnskega časopisa »Dan« in »Orla«, lista čeških Orlov; br. Polašek, načelnik »Brnske okrožne zveze«, Cenek Landa in drugi odborniki Orla.

Kot stari znanci smo se pogovarjali. Čudili so se mi: »Kdaj si se naučil češko?« Nisem govoril ravno brez napeke, a razumeli smo se v vsem prav lahko. Že preden smo šli 1912. v Kroměříž, mi je bila češka slovnica dobra znanka; novega netiva mi je dalo za učenje lansko skupno potovanje z br. Čehi v Trst in Benetke takoj po katoliškem shodu, da sem bral vedno rad kako češko knjigo. Na evharističnem kongresu na Dunaju sem se seznanil z br. Adolfom Bognerjem, češkim dramatičnim pisateljem, ki mi je kasneje poslal vse svoje drame. Med njimi je bila tudi igra »Pod perutmi Orla«,¹ ki se je predstavljala že po mnogih čeških gledaliških odrih. V njej nam slika pisatelj na zgledu neke družine vzrok postanka in ovire razvoja moravskega »Orla«, opisujoč prvi zlet orlovski v Vyškovu l. 1909. Takrat vrste Orlov še niso bile tako številne in Sokoli so tudi isti dan priredili v Vyškovu javno telovadbo. Pri tem so se vedli do Orlov

¹ G. Bogner mi je dovolil, da igro prevedem in jo priredim za naše odre.

zelo surovo: obmetavali so jih s kamenjem, pljuvali nanje, napadali jih in zgodilo se je celo, da je tisti dan tekla po Vyškovu kri mladega Orla. »Orlovska kri, prelita v Vyškovu, bo seme, ki bo pomnožilo in ojačilo naše vrste«, so bile takrat besede prof. Šrameka. In res! Ravno ta nastop Sokolov je bil vzrok, da je moravsko ljudstvo spoznalo, kako daleč so krenili Sokoli od svoje prvotne poti in da je potrebno, da združi orlovska organizacija vse, kar je dobrega. Kako močno je bilo to seme, se vidi iz tega, da šteje danes češki Orel, star komaj dobrih pet let, nad 20.000 članov.

Otvorili smo sejo. Prvi je poročal br. Žampach o dosedanjih pripravah, o pomenu in važnosti II. vseorlovskega zleta, ki naj bi se priredil od 3.—6. julija 1915. v Kroměřížu na Moravskem. »Ne bodo to dnevi« pravi, »v katerih bo zbrano le katoliško ljudstvo moravsko; ljudstvo iz vseh čeških zemlja in tudi drugi narodi nas posetijo takrat: Slovaki z Ogrskega, Slovenci, Hrvati, Poljaki; to bo velik katoliški shod spojen z II. vseorlovskim zletom čeških in slovenskih Orlov, Sokolov poljskih, dalmatinskih, slovaških in čeških iz Amerike; vsi pridejo manifestirat za katoliško vero, od katere bodo tiste dni odpadali svobodomiselni češki Sokoli v Pragi ob proslavi krivoverca Jana Husa.« Govoril je dalje o pomenu teh dni za ves češki narod in o sporedu slavnosti.

Glede orlovskega zleta je bilo določeno, da bodo 4. julija tekme čeških in slovenskih Orlov (vrst in posameznikov za prvenstvo); 5. julija izprevod in javna telovadba, kjer bi Slovenci nastopili pri skupnih prostih vajah in bi imeli še tri posebne točke. Vsa manifestacija bi se zaključila 6. julija s skupnim romanjem v slovanski Rim, na staroslavni Velehrad.

Izrazil sem bratom Čehom najiskrenejši pozdrav slovenskih Orlov, zahvalil jih še enkrat za njihov lanski, tako sijajni obisk, s katerim so dvignili v Ljubljani našo slavnost, in jih zagotovil, da nam bo prijetna dolžnost, se jim v kar največjem številu oddolžiti za njihovo požrtvovalnost na prihodnem zletu v Kroměřížu. Omenil sem kakšno je bilo veselje naših Orlov ob njihovem

prihodu in kako vsi navdušeni povprašujejo, kdaj bodo šli svojim severnim bratom vrnit in obiskat njihovo domovino.

Ker so bile vse češke telovadnice porabljene za prenočišča, ni bilo mogoče predelati tehnične strani in zedinili smo se, da gremo prihodni dan v Prostějov, kjer je tehnično vodstvo Orla — br. Příkryl s svojim tehničnim odbrom. Namenili smo se, po kosilu opazovati sokolski izprevod, ki se bo pomikal po Novi ulici mimo Katoliškega doma, popoludne pa gledati javno telovadbo.

Na kosilo naju z br. Pýkrylom povabi g. Kotulan, ki stanuje v Katoliškem domu. Menili smo se o vsem mogočem, o zletu v Kroměřížu, o našem goriškem zletu in tekmah; vsi so obžalovali, da imajo na isti dan zlet v Kraljevem gradu in jim radi tega ni mogoče v večjem številu obiskati naše goriške prireditve, deputacijo pa, so rekli, skoro gotovo odpošljejo.

Stopili smo v pisarno zvez katoliških organizacij moravskih — ravno pod nami pojde sokolski izprevod. Na stenskem zemljevidu vseh čeških dežel so mi kazali obsežnost njihovega Orla, delitev cele organizacije v posamezne »země«, ki so: moravska, šlezka, češka in dolnjeavstrijska. »Země« se dele dalje deloma v okrožne zveze, deloma v okrožja, obstoječa iz več »odborov« (odsekov). Nič niso vedeli o slovenskem Orlu, a glej — isto ime, ista organizacija, ista načela! Iz tega je razvidno, da je bila ustanovitev Orla nujna potreba časa. Želeli so br. Čehi, da stopimo z njimi v ožjo zvezo, kateri bi se pripojil tudi »Pravi Sokol hrvatski« iz Dalmacije. Tudi s poljskimi Sokoli so oni sklenili že ožji stik. Podal sem svoje mnenje, da sedanja doba tega še ne zahteva; preje se morajo našete organizacije samostojno okrepiti in dodobra urediti, šele potem se moremo, a le polagoma, približati drug drugemu, kar tiče notranjega dela in ustroja. Vsekakor pa so velikega pomena skupni zleti, kakor n. pr. lanski v Ljubljani. Vsi smo se spoznali z br. Čehi, videli smo poljske Sokole in dalmatinski nas je tudi obiskal. Kaj nam zaenkrat pomaga, če imamo že danes vse skup na papirju, če pa ni prave notranje zveze, skupnega dela in enotnega duha!

Pripovedovali so mi, da rastejo pri njih novi odseki kot gobe po dežju in da so tudi v kraljevini, kjer je njihovo stališče mnogo težje, nad vse pričakovanje napredovali. Orel v kraljevini ni tako organiziran kot na Moravi. — Tam so samostojna telovadna društva »Orel« s starostami; mesto okrožij imajo »župe« prav po sokolsko; poleg tega hoče biti Orel na Češkem popolnoma samostojen, dočim je po Moravskem, Šlezkem, Dolnjeavstrijskem enotno organiziran. Nekateri voditelji si prizadevajo, da se društva pretvorijo v odseke kršč.-soc. društev in stopijo v zvezo z ostalim orlovskim svetom. Ravno v tem še tiči zadržek skupne zveze, kar morajo br. Čehi preje urediti.

Na cesti se je medtem nabralo na obeh straneh ogromno ljudstva. Komaj bo prostora za izprevod, ki se je približeval. Razločno smo že čuli zvoke sokolske koračnice. Viharni klici zagrme po pol ure dolgi Novi ulici, že vidimo za prvo godbo manjše skupine, deputacije. Ruski Sokol nosi čepice s kožuhovinstim sivim robom, srbski Sokoli imajo take kot naš naraščaj. Tudi par Slovencev je med njimi. Nato se pomika cel gozd praporov in za njimi češko sokolstvo, razdeljeno po župah. Korakali so v štiristopih. O vzornem redu seveda ni bilo govora. Ozki prostor vsled navala občinstva in burno pozdravljanje je spravilo Sokole čisto iz vrst; tudi korak ni bil docela enoten. Ves drugačen je bil pogled na našo lansko orlovsko armado!

Bil je vroč dan in ti visoki škornji sokolski so se mi zdeli neprikladni; so sicer narodno obuvalo češko in zato si

ga je privzel tudi Sokol v svoj kroj, a ni hvaležno, ker je prevroče. Tudi je drago, in zato si ga ne more vsak član nabaviti. Skoro polovica članstva je nosila navadne čizme in čez črne gamaše, kar je znatno kršilo enotnost. Tri četrt ure je trajal izprevod; bilo je v njem okoli 8000 Sokolov.

Med potjo v Kraljevo polje mi je pripovedoval br. Příkryl doživljaje iz nekdanjega sokolskega življenja, kajti do ustanovitve Orla je bil navdušen sokolski telovadec, to je do one dobe, ko v Sokolu niso vprašali: Si-li klerikalec? Z zanimanjem sem poslušal njegove dogodbiče: kako je tekmoval na II. vsokolskem zletu v Ljubljani 1904., v Pragi in v Lvovu na poljskem zletu. Obljubil mi je, da mi doma v Prostějovu pokaže diplome in slike s teh slavnosti; pravil mi je nadalje o globoki vernosti poljskih Sokolov, o njihovi slovesni maši na telovadišču, pri kateri je nadškofu stregel knez v sokolskem kroju. »Takrat,« pravi, »so se drugi Sokoli že začeli obračati v protikatoliško smer. Postrani so nas pogledovali, kar nas je bilo odločnih. Duhovnike so začeli izključevati. Kmalu po poljskem zletu sem izstopil iz Sokola in nedolgo potem je razprostrl svoja krila mladi Orel, ki se je v dobrih petih letih razvil v tako krasnega junaka.«

Vedel sem že preje, da je bil br. Příkryl tisti, ki je mladega Orla že od početka vzgajal, učil, vadil, a tega mi ni povedal on. Za svoje velike zasluge je prejel od rajnega sv. očeta Pija X. častno priznanje in najvišji blagoslov.

(Dalje.)

DROBIŽ.

VESTI Z. O. IN UREDNIŠTVA.

Čenjenim sotrudnikom in dopisnikom.

To dvojno številko smo komaj skrpali. Manjka gradiva in tudi dopisi, kakor vidite, so popolnoma prenehali. Uredništvo že štiri mesece ni dobilo niti enega dopisa. In vendar bi bili dopisi zlasti zdaj zanimivi. Če poročamo o veselih dogodkih in se takrat radi nekoliko pobahamo, zakaj ne bi poročali tudi o žalostnih? Na delo, da homo mogli letnik dostojno zaključiti!

Zopet nabori. — Te dni se vrše nabori vojaških novincev nabornega letnika 1894. in onih iz l. 1893. in 1892., ki svojčas niso bili asentirani. Naše orlovske vrste bodo zopet ob-

čutno trpele, ker bo moralo toliko članov obleči cesarsko suknjo. Ne izgubimo poguma kljub temu ne! Z dvojno vnemo naj voditelji popri- mejo za delo. Pridobivajo naj mlajših članov in se z vso silo oklenejo naraščaja, da se vsaj deloma zacelijo znatne vrzeli, ki so nastale. Skrb za našo bodočnost naj nas pri delu pod- žiga. Vsem onim, ki odhajajo k vojakom, pa kličemo: Mladeniči, ne pozabite nikdar, da ste bili Orli: vneti Slovenci, hrabri Avstrijci, zavedni katoličani! — Bog z Vami!

Vojne kronike. Odsekom svetujemo, naj v tem času marljivo pišejo vojne kronike, ki bodo čez leta za odsek velikega pomena. Po-

piše naj se življenje in delovanje odseka v vojnem času, upišejo naj se vsi člani, ki so odšli v vojsko, koliko jih je padlo, kateri so bili ranjeni, odlikovani itd. Popišejo naj se tudi vsi dogodki, ki so jih vojaki-Orli doživeli na bojnem polju. Prihodnje leto, ko se konča bojni vihar, bomo lahko objavili za vso Zvezo pordrobno statistiko, ki bo zelo zanimiva.

Treznost. — Če kdaj, je ta lepa čednost zdaj na mestu. Zdaj naj naša mladina pokaže, koliko je pridobila v šoli naših društev. Pijančevanje, ponočevanje, razgrajanje naj za vselej preneha! Ali ni sramota, da mora c. kr. okr. glavarstvo v Kranju s razglasom z dne 19. sept. t. l. javno imenoma navesti precej fantov iz kranjske okolice in jih obsoditi kot najdrznejše razgrajaje ter jim čez 8. uro zvečer prepovedati vsak izhod izpod domače strehe. (Gl. »Gorenjec« z dne 25. sept. t. l.) — Fantje, pamet v teh resnih časih!

Zemljevidi z vseh bojišč se dobijo v Katoliški Bukvarni v Ljubljani. Želeti je, da se s čitanjem zemljevidov seznanijo vsi bratje Orli. Pravijo, da mora na Nemškem to znati vsak vojak.

RAZNO.

Češka sokolska zveza je javila pristojnim oblastim, da je prekinila svoje delovanje.

Tekma katoliških telovadcev v Rimu. Kakor znano, se je vršila od 6. do 9. septembra 1913 tekma katoliških telovadcev v Rimu, kjer so dobili avstrijski Nemci (Dunaj) tretje darilo in v tekmi za posameznike vsak od njih drugo do četrto darilo. Potem so zmagovalcem na čast pridelili darila: zlat lovorov venec (III. darilo) in deset hrastovih vencev z belorumenimi trakovi z napisom in diplomami. Poleg tega je sveti oče Pij X. podaril načelniku srebrno spominsko svetinjo, kar jasno priča, kako živo se je visoki pokojnik zanimal za mladeniško telovadno gibanje med katoliškimi narodi.

Delavska telovadna zveza v Nemčiji dobro napreduje. V letu 1913. je narasla za 262 novih društev z 8937 člani. Ta zveza je štela 1. januarja 1913 2222 društev s 183.383 člani; če prištejemo prirastek lanskega leta, je štela zveza 1. januarja 1914 2484 društev s 192.320 člani. Dohodkov je bilo okroglih 100.000 mark. 40.000 mark se je izplačalo za nezgode. Priredilo se je mnogo tekem med posameznimi mesti in okrožji. V glavnem se goji nogometna igra, vsled česar peša veselje za orodno telovadbo. — V sedanji vojski je baje 600 tisoč nemških »turnarjev«.

Kako občine pospešujejo telovadbo. Upravno sodišče se je 30. decembra p. l. pečalo z vprašanjem, ali se mora smatrati pospeševanje telovadbe za splošni blagor, ki so ga občine upravičene podpirati. Neka občina na Moravskem je dala domačemu telovadnemu društvu ob priliki prenovitve telovadnega doma 15.000 K subvencije. Zaradi tega se je pritožilo več davkoplačevalcev na deželni odbor, ki pa je pritožbo odbil, ker je telovadnico rabil tudi šolski in obrtni naraščaj. Zastopnik tožiteljev - davkoplačevalcev se je obrnil na upravno sodišče, kjer je izkušal dokazati, da telovadni dom ne služi splošnemu blagru, ampak da koristi samo nekaterim in nima ob-

čina od telovadbe nobene koristi. Zastopnik moravskega deželnega odbora je odgovoril, da društvo, ki vzdržuje telovadni dom, samo nima od telovadbe nobene koristi, ampak da pospešuje s telovadbo splošni blagor. Tudi upravno sodišče je bilo tega mnenja in je pritožbo kot neosnovano zavrnilo.

Pomen telesne izobrazbe je v novejšem času priznala tudi vojaška uprava. Z največjo pazljivostjo se gleda zdaj na to, da se pri onih, ki so se posvetili vojaškemu stanu zlasti v mornarici, ne opusti ničesar, kar jim pomore do večje telesne izobrazbe. Na Angleškem n. pr. morajo pri mornarici fantje vstajati o $\frac{1}{2}$ 6. Takoj po zajtrku začno telovaditi po švedskem sistemu pod vodstvom sposobnega učitelja. Nato se do poldneva urijo v mornariških vajah. Popoldne imajo skupne vaje in igre na prostem. Telovadnica je opremljena z vsem orodjem in vsak večer odprta. Pri vajah nimajo težke vojaške obleke, ampak lahko telovadno opravo.

Drobiž z milanskega protialkoholnega kongresa leta 1913. Akoravno je pijančevanje razširjeno med slovanskimi narodi ravno tako kakor med drugimi, če ne še bolj, vendar Slovani v treznostnem gibanju za drugimi narodi zaostajajo. To se vidi tudi na mednarodnih abstinencijskih shodih, kjer je med množico delegatov s celega sveta le majhno število slovanskih zastopnikov. V Milanu je bilo lansko leto le nekaj Rusov, 1 Poljak, 2 Srba, 2 za Češko in Moravsko in 4 Slovenci. V predsedstvu je bil baron dr. VI. Pražák, ki je toplo zagovarjal predlog, naj se prihodnji kongres vrši v eni slovanskih dežel v Avstriji (Krajev). Zanimivo je bilo poročilo srbskega delegata dr. Popovića o izkušnjah iz balkanske vojske z ozirom na opojne pijače. Dr. Popović je izjavil, da so bili bulgarski vojaki bolj udani alkoholu kakor srbski, ki so v tem oziru veliko bolj zdržni. Pri zdravljenju ranjencev se je pokazalo, da je zdravljenje treznih vojakov veliko bolj in hitreje napredovalo kakor zdravljenje onih, ki uživajo alkohol, četudi le zmerno. Alkohol je bil tudi vzrok surovosti in podivjanosti vojakov. Izmed Slovanov so na kongresu pokazali največ uspehov Slovenci.

V Londonu je umrl leta 1892. kardinal Manning, star 83 let. Ta je nekega dne srečal pijanega delavca. Kardinal ga nagovori in mu ljubeznjivo prigovarja, naj pusti pijančevanje, ako hoče srečno umreti. Toda delavec ga je pogledal s svojimi vodenimi očmi in rekel: »Mylord, saj vi pijete tudi — samo da kaj boljšega kakor jaz.« Kardinal je postal za trenutek zmeden — odgovor mu je segel v srce. Potem je pa rekel: »Toda od tega trenutka ne bom pil niti kapljice.« Ostal je moč beseda; z dobrim vzgledom je pridobil ljudstvo in ob svoji smrti je v Londonu zapustil 28.000 abstinencov. Na smrtni postelji je rekel navzočim: »Ne želim vam lepšega konca življenja, kakor da bi tudi vi enkrat zapustili za seboj tak spomin.«

Strašna števila. »Verband der Männervereine zur Bekämpfung der öffentlichen Unsittlichkeit« (Zveza moških društev proti javni nenravnosti), ki izdaja kot svoje glasilo »Volkswart« v Kolinu ob Renu, prinaša v svojem letaku, s katerim poziva ves nemški narod, može in žene, v najhujši boj zoper pravno pokvarje-

nost, strašna števila o moralni propalosti. Leta 1905. je bilo npravno izprijene mladine od 12 do 18 let 51.480 in leta 1906. že 55.270! Spolno bolnih vojaških novincev je bilo: v letih 1903. do 1905. na 1000 v Essenu 12⁴, v Düsseldorfu 13², v Achenu 13-8, v Kolinu ob Renu 24⁹, v Lipskem 29⁴, v Berlinu 41³ odstotkov. Leta 1894. do 1895. je bilo na visokih šolah spolno bolnih slušateljev 33-3 do 69²² odstotkov. Nedorasle mladine se izpridi v Berlinu vsako leto 15.000 do 18.000; v Kolinu ob Renu mesečno 152. V Nemčiji se izda za zdravljenje spolno bolnih ljudi letno 90 milijonov mark in za nenravno literaturo 50 milijonov mark. Tudi napredek — k pogubi! Pomislimo malo pri teh strašnih številih! Ali more biti mladina in ljudstvo verno, ko je vse z grdim materializmom in nenravnostjo tako globoko zastrupljeno? To je najlažja pot k neveri. Če bi tudi pri nas izdali podobno statistiko, bi se zgrazali, ker bi bila ta mogoče še bolj žalostna. Slabi sadovi brezverske morale zgodaj dozorevajo. Ta nenravnost je prišla iz brezverske Francije. Uničuje francoski narod in uničila bi tudi našega, če se ne bi z vso energijo krščanska kultura, tisk, katoliške organizacije in naša mlada armada postavili v bran proti temu strašnemu zlu.

Kako je bilo pred 500 leti. Ko je pred 500 leti slovenski kmet izvrševal na Gosposvet-skem polju na Koroškem ustoličenje nad vojvodo Ernstom Železnim, mu je ponudil tudi domače pijače. Svojo kučko je napolnil s svežo studenčno vodo in mu jo izročil v požirek »na zdravje«. Ne vina, ne piva ni vzel v svoje roke — še manj pa žganja, da bi je ponudil novemu deželnemu knezu v zdravico, ampak domače studenčne vode mu je dal! Z znamenjem treznosti je stopil pred njega, da bi mu povedal, da je treznost ena prvih čednosti slovenskega ljudstva in da to ljudstvo pričakuje tudi od svojega kneza trezne, pravične vlade!

MLADINSKE IN TELOVADNE IGRE ZA NARAŠČAJ.

»Škarjice brusiti. Vsak igravec stoji na določenem mestu, le eden nima nobenega. Ta hodi okrog in vpraša vsakega, h komur pride: »Ali se tukaj škarjice brusijo?« Vsak mu odgovori: »Ne, vprašaj soseda!« ali pa »Zdaj ne, priidi pozneje!«. Ko ta tako hodi in izprašuje, menjavajo drugi hitro in skrivoma svoje prostore po dva in dva; pri tem pa mora brusac gledati, da pride na kako prazno mesto. Njegovo vlogo prevzame zdaj tisti, ki je bil poprej na onem mestu. Če se mu pa dolgo ne posreči dobiti prostora, stopi na sredo igrišča, ploskne z rokama in zakliče: »Škarjice, brusite se!« in vsi igralci morajo prostore menjati in tako lahko dobi kako mesto. Živahnost igre se pospeši, če vsi igralci kolikor mogoče mnogokrat menjavajo prostore.

»Trden most. Dva igralca »zmaja« se postavita nasproti drug drugemu in se z obema rokama primeta čez rame. Drugi stoje v zastopu, vsak (razen prvega) drži svojega prednika čez pas, je sklonjen in ima glavo položeno ob njegov trup. Zastop »vojska« pride do »mostu«, ki ga stražita »zmaja« in hoče pod njunimi rokami skozi. Vojskovodja, t. j. prvi v za-

stopu, vpraša »zmaja«: »Ali je kaj trden most?« — »Kakor skala-kamenkost«, mu odgovorita. — »Ali sme naša vojska skozi?« — »Če nam zadnjega pustite.« — »Zadnjega pa le lovite!« — S temi besedami stečejo skozi, predno pa gre zadnji skozi, pobesita roke in ga izkušata ujeti. Poprej sta pa že med seboj zbrala dve stvari n. pr. hruško in jabolko. In če sta zadnjega ujela, ga en »zmaja« vpraša: »Kaj imaš raje, hruško ali jabolko?« Če si ujetnik izbere hruško, se mora postaviti za tistega »zmaja«, ki si je določil hruško. Nato zopet določita druga imena. Če pa nista ujela nobenega, sme vojska tolikokrat skozi, da enega ujameta. Ko si je ujetnik izbral, pride vojska zopet pred most in med vojskovodjo in »zmajema« se ponovi prejšnji razgovor. Tako se igra nadaljuje. Ujetniki se postavijo, kakor so si izbrali, za levega ali desnega »zmaja«. Vojskovodja, ki je končno ostal brez vojske, sme dvakrat neovirano skozi. Šele tretjič ga smeta loviti. Ko je tudi on ujet, se vsi primejo tako, kakor stoje, čez pas, — »zmaja« se držita za roke — in vlečejo nazaj, seveda vsak v nasprotno stran, katera stranka potegne drugo na svojo stran, je zmagala. »Zmaja« se morata trdno držati za roke.

»Tekma v teku. Igralci se razdele v dve enaki stranki »belo« in »rdečo«, in vsaka od teh zopet v dva enaka oddelka. Oba oddelka stranke »belih« se postavita nasproti v kolikor mogoče veliki razdalji. Vzporedno, toda v oddaljenosti petih korakov od stranke »belih«, se na isti način postavita oba oddelka stranke »rdečih«. Levi krajnik prvega oddelka vsake stranke ima v desni roki zastavico, prvi belo, drugi rdečo. Na dano znamenje se oba spuštita v tek v ravni smeri proti desnemu krajniku nasproti stoječega oddelka. Ta hitro zagrabí zastavico in steče tisti, ki je takrat levi krajnik. Tako tekajo menjaje igralci obeh oddelkov v vsaki stranki. Kdor je že tekel, se postavi za tistega, ki pride zadnji na vrsto, tako da tvorijo nazadnje vsi oddelki zastope. Zmagala je stranka, pri kateri je zastavica preje prišla skozi roke vseh igralcev nazaj do prvega oddelka. Ivo Pirc.

IVERI.

Ljudje so se od nekdanj ločili v dve vrsti: eni hočejo zapovedovati, eni pa ne ubogati.

Kakor ima knjiga v začetku in na koncu po en nepopisan list, tako tudi človek v otroških in starih letih.

Denar in zasluge očetov so večinoma vzrok, da si ne znajo sinovi pridobiti niti denarja, niti zaslug.

Glej, da predvsem samega sebe poboljšaš; potem ne bo tvoje stremljenje, da poboljšaš ves svet, več prazna beseda.

Tri značaje ima vsak človek: po prvem ga sodi svet, po drugem on sam sebe, tretjega pa ima v resnici.

Ljudje so kakor petelini. Eni nas budijo s svojim petjem iz spanja; drugi so pa zmožni razbrskati vse lepo pripravljene gredice in jih uničiti le radi tega, da najdejo v njih kakega črvička. Hitro potem pokličejo vse kokoši, da tudi te vidijo, da se tudi v lepi gredi dobi črv. Iz ljubosumnosti se pretepajo in kljujejo med seboj do krvi.

Veliko moči je treba onemu, ki naj prenese hvalo, kajti celo onim, ki jo zaslužijo, je dostikrat pogubna. Marsikdo ni več hvale vreden od tega trenutka, ko je bil pohvaljen.

Nabral V. H.

SLOVSTVO.

Slovenskim fantom za slovo na pol v cesarsko službo. Molitvenik. Spisal Jernej Hafner, kaplan. — Odkar je izbruhnila grozna svetovna vojska, stoji v ospredju pred vsemi stanovi stan brambovcev domovine, vojaški stan. Od orožja in duha naših vojakov je odvisna bodočnost naše domovine. Ker pa je vsak vojak tem izvrstnejši, čim bolj ga prevzema ljubezen do Boga in domovine, se je v zadnjem času začela naša javnost, zlasti preč. duhovščina s prevzviš. g. knezoškofom na čelu, živahno zanimati in vspešno delovati za vojake; priredilo se je že več tečajev in duhovnih vaj za rekrute. Pri tem delu pa se je splošno začutila potreba po primerni knjižici, ki bi prirediteljem rekrutskih tečajev lahko služila za podlago pouka in bi spremljala kot zvest tovariš in zanesljiv svetovalec mladega fanta v nevarni vojaški stan. Na poziv prevzv. g. knezoškofa se je tedaj lotil dela bivši aktivni vojak g. kaplan J. Hafner in spisal krasno knjižico: Slovenskim fantom za slovo na pol v cesarsko službo (str. 314.) Knjižica ima dva dela: v I. (do str. 183.) podaja pisatelj cesarskim fantom v desetih poglavjih — kakor pravi v uvodu — svete in nauke, pridobljene po lastni izkušnji in prebiranju knjižic, namenjenih vojakom drugih narodnosti; v II. delu (str. 183—314.) pa so zbrane molitve za čas miru in za čas vojske, deloma nalašč za vojaške stanovske razmere prirejane. (Primeri: Krščanski vojak četrt ure na častni straži pred Najsvejšim, ali: Umirajočega vojaka pogovor z Bogom itd.) — Kakor vsebina, je tudi oblika in vezava prikrojena vojakovim potrebam; spravi jo lahko v naprsni žep, ne da bi kaj obtežila. Kako potrebna je ta knjižica vsakemu vojaku, pričajo besede g. knezoškofa: »Starši, poskrbite, da si jo omisli vsak vojaški novinec. Priporočite jo svojim sinovom, naj jo čitajo in prečitajo takoj, ko so potrjeni in bodo že poučeni odšli v službo. V službi naj se točno po njej ravnaajo, pa bodo ostali zdravi na duši in na telesu, sebi v časno in večno korist, staršem v veselje in radost, domovini in cesarju v slavo in ponos.« (»Slovenec« 11. sept. 1914.) — Vsled tiskarskih ovir ni mogla knjižica biti natisnjena pred izbruhom vojske. Naj tisti, ki so jo že prej zahtevali, blagohotno to zamudo oprostite in v prid našim vojakom in domovini poskrbite, da čimpreje vsak vojak, zlasti pa vsak rekrut

prepotrebno knjižico dobi v roke. — Cena je sploh kolikor mogoče nizka in znaša za trpežno a lično vezavo K 1.20, za šagrin z zlato obrezo K 2.20, za najfinejšo vezavo z upogljivimi platnicami K 3.20. Prodaja se v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

»Ilustrirani Glasnik«, št. 5., prinaša sledečo listnico:

Zadnji čas nam je došlo več naročil brez podpisa, oziroma z nečitljivim podpisom, kar povzroča nepotrebne poznejše reklamacije. Gg. naročnike prosimo, da naročilnice pravilno in čitljivo podpišejo ter navedejo tudi kraj, oziroma pošto, kajti lista brez naslova ne moremo oddati na pošto.

Ker je večina naročnikov naročnino že poravnala, bodemo priložili položnice (čeke) šele v decembru za naročnino za leto 1915. One naročnike pa, ki naročnine za september, še niso poravnali, prosimo, da nemudoma store, sicer jim bomo list ustavili.

Zaenkrat se je treba poslužiti denarne nakaznice.

Druge, tretje in četrte številke imamo še par sto izvodov. Komur je na tem ležeče, da dobi tudi te številke, naj se požuri in naj list čimpreje naroči.

Oktobra meseca bomo brezplačno priložili stalnim naročnikom, ki so naročnino že poravnali, pregleden zemljevid evropskega ozemlja, s katerim bodo vedno v stanu zasledovati vse važnejše dogodke. Zemljevid bo zavzemal velikost 56 × 76 cm in ga bomo v svrhu boljše preglednosti izvršili v barvah. Zemljevid bo marsikateremu ne le za časa vojske dobrodošel, temveč mu bo de tudi pozneje vedno poučen tovariš.

»Ilustrirani Glasnik« mora biti najpopularnejši slovenski ilustriran list, čemur odgovoraja tudi vsebina, slike, oblika in cena!

Kakor hitro se poleže bojni metež, bomo izdelovali klišeje tudi doma, tako da bo cenj. občinstvo o vseh dogodkih tudi s prvimi slikami postreženo. — Z lastnim reprodukcijskim zavodom razpolago celo malo nemških listov. Da pa ta naš načrt kar najdovršneje izvršimo, treba naročnikov. Čim več naročnikov, tem boljši bo list! Zatorej: **Podvizajte se in pridobite nam novih naročnikov!** Pravilni naslov je: »Ilustrirani Glasnik«, Ljubljana, Katoliška tiskarna.